

Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Кредитування малого та середнього бізнесу: суть, види та перспективи розвитку за матеріалами АТ КБ «ПриватБанк»

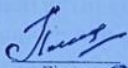
Рівень вищої освіти бакалавр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Шифр і найменування

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Шифр і найменування


Освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування

КВРФБС 021148.01.09.00

Виконав студент IV курсу, група ФБС-21-1  Ірина ПЛАЦДИМ
Шифр Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник канд. екон. наук, доцент  Катерина ЛАРІОНОВА
Науковий ступінь, учене звання Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер  Яна ДОВЧЕНКО
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:
Завідувач кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку  Ніла ХРУЩ
Назва Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

17.06 2025
Дата

Хмельницький 2025

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки і управління

Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Рівень вищої освіти бакалавр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Шифр і найменування

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Шифр і найменування

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ФБСС

Ніла ХРУЩ *НХ*

10 02 2025

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

Плацідим Ірини Сергіївни

Прізвище, ім'я, по батькові студента

1 Тема роботи: Кредитування малого та середнього бізнесу: суть, види та перспективи розвитку за матеріалами АТ КБ «ПриватБанк»

Керівник роботи Ларіонова Катерина Леонідівна, канд. екон. наук, доцент

Прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, учене звання

Затверджено наказом ректора університету від 07.02.2025 № 23 (додаток № 5)

2 Строк подання студентом роботи на кафедру до 07.06.2025

3 Вихідні дані до роботи законодавчі та нормативні акти; спеціальна методична та наукова література (вітчизняні та зарубіжні видання); періодичні видання за темою дослідження; фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанк»

4 Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1 Теоретичні основи кредитування малого та середнього бізнесу банківськими установами

2 Аналітико-практичні аспекти кредитування малого та середнього бізнесу банківськими установами України

5 Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень)

1. Систематизація підходи до трактування поняття «кредит», «кредит малого і середнього бізнесу»

2. Систематизація основних видів, принципів та функцій кредитів малого і середнього бізнесу,

3. Динаміка активів та пасивів АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2024 роки

4. Динаміка та структура кредитного портфеля юридичних осіб АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2024 роки

5. Рівень забезпечення кредитів підприємств малого і середнього бізнесу АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2023 роки

6. Шляхи удосконалення умов кредитування МСБ за державною програмою «Доступні кредити 5-7-9%»

6 Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7 Дата видачі завдання 10 лютого 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва розділів (етапів) кваліфікаційної роботи	Строк виконання	Примітка
1 Затвердження плану кваліфікаційної роботи	до 10.04.2025	виконано
2 Аналіз, систематизація економічної літератури, збір та обробка статистичних матеріалів, фінансової звітності за темою кваліфікаційної роботи	до 25.04.2025	виконано
3 Написання текстової частини кваліфікаційної роботи	до 25.05.2025	виконано
4 Підготовка ілюстративних матеріалів та оформлення кваліфікаційної роботи	до 01.06.2025	виконано
5 Попередній захист кваліфікаційної роботи	до 14.06.2025	виконано
6 Захист кваліфікаційної роботи	з 18.06.2025	виконано

Студент


 Підпис
Ірина ПЛАЦДИМ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник кваліфікаційної роботи


 Підпис
Катерина ЛАРІОНОВА
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

АНОТАЦІЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Студентка Плацідим Ірина Сергіївна, IV курсу, група ФБС-21-1
(Прізвище, ім'я, по батькові, курс, група)

Керівник Ларіонова Катерина Леонідівна, канд. екон. наук, доцент
(Прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Тема роботи: Кредитування малого та середнього бізнесу: суть, види та перспективи розвитку за матеріалами АТ КБ «ПриватБанк»

Ключові слова: кредитування, кредитування малого і середнього бізнесу, банк, державні програми, гарантування,

Метою роботи є поглиблення теоретико-практичних підходів до розуміння сутності та класифікації кредитування малого і середнього бізнесу, аналізу кредитного портфеля малого і середнього бізнесу та осмислення питання державного регулювання та участі в системі кредитування малого й середнього бізнесу України.

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи кредитування малого та середнього бізнесу вітчизняними банківськими установами в умовах в умовах економічної нестабільності та воєнного стану в Україні.

Об'єктом дослідження є процес банківського кредитування

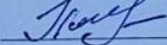
За результатами дослідження сформульовані такі висновки: Підводячи підсумок аналізу фінансово-господарської діяльності банку, можна зробити висновок, що результат його роботи за 2022-2024 роки свідчить про його стресостійкість, ефективність, адаптивність та гнучкість. Подальший розвиток АТ КБ «ПриватБанк» буде спрямований на досягнення стратегічних цілей з урахуванням поточних обставин у країні та світі. Високі фінансові результати АТ КБ «ПриватБанк» демонструють його прагнення до довгострокового сталого розвитку. АТ КБ «ПриватБанк» тривалий час утримує лідерські позиції на ринку кредитування малого і середнього бізнесу.

Визначені такі перспективи (шляхи) розвитку: на основі аналізу розвитку програми «Доступні кредити 5-7-9%» пропонуємо в кваліфікаційній роботі рекомендації щодо її удосконалення, що могли б бути запропоновані для впровадження з урахуванням реального досвіду кредитування МСБ банківськими установами, зокрема АТ КБ «ПриватБанк». Для АТ КБ «ПриватБанк», як лідера у реалізації програми, ці удосконалення створять можливості для розширення клієнтської бази, диверсифікації кредитного портфеля та зниження кредитних ризиків.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг роботи складає 59 сторінок, що містять 11 таблиць та 3 рисунки. Список використаних джерел нараховує 37 найменувань.

Дата виконання кваліфікаційної роботи 5.06.2025 р

Дата захисту кваліфікаційної роботи 19.06.2025 р.

Студент  Ірина ПЛАЦДИМ
(підпис, ім'я, ПРИЗВИЩЕ)

Зміст

Вступ	С. 5
1 Теоретичні основи кредитування малого та середнього бізнесу банківськими установами	8
1.1 Сутність, види та основні принципи банківського кредитування малого та середнього бізнесу	8
1.2 Процес банківського кредитування малих та середніх підприємств	17
2 Аналітико-практичні аспекти кредитування малого та середнього бізнесу банківськими установами України	25
2.1 Аналіз розвитку кредитування малого та середнього бізнесу в Україні та оцінка фінансово діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2024 роки	25
2.2 Аналіз особливостей кредитування малого та середнього бізнесу АТ КБ «ПриватБанк» та шляхи його удосконалення	40
Висновки	50
Список використаних джерел	54
Додатки	60

Вступ

В умовах економічної нестабільності та воєнного стану в Україні кредитування малого і середнього бізнесу (МСБ) набуває особливої значущості як інструмент економічного відновлення та розвитку. МСБ формує основу національної економіки, забезпечуючи близько 55% ВВП та створюючи мільйони робочих місць, проте стикається з гострою нестачею фінансових ресурсів для підтримки операційної діяльності та інвестиційного розвитку. Активізація кредитування МСБ сьогодні є не просто питанням бізнес-розвитку, а стратегічною необхідністю для підтримки економічної стійкості України. Державні програми пільгового кредитування, міжнародна фінансова допомога та адаптація банківських продуктів до потреб малого бізнесу в кризових умовах створюють передумови для збереження підприємницького потенціалу та забезпечення післявоєнного економічного зростання. Доступне кредитування МСБ стає каталізатором структурних економічних перетворень та формування більш диверсифікованої та стійкої економіки.

Проблематика фінансування підприємницької діяльності та різних секторів української економіки становить значний науковий інтерес для численних вітчизняних дослідників. Вагомий внесок у розвиток цього напрямку зробили такі вчені як Г. Алексін, О. Борисенко, Д. Ванькович, В. Дикань, С. Кушнір, О. Крилова, В. Коваленко, М. Кульчицький, М. Лапішко, О. Лобко, Т. Мельник, І. Мурашківська, М. Крупка, Н. Фролова, О. Федорова. У їхніх наукових працях висвітлюється різноманітна палітра питань, зокрема особливості кредитування бізнесу в період пандемії COVID-19, механізми та форми державної підтримки, а також значення банківського кредитування для розвитку бізнес-середовища в контексті післявоєнної відбудови України. Наукові напрацювання згаданих дослідників забезпечують комплексне розуміння сучасних труднощів та перспектив у сфері фінансування малого й середнього бізнесу, пропонуючи інноваційні підходи до вдосконалення умов кредитування, розширення доступу до фінансових ресурсів та стабілізації

економічного клімату держави. Незважаючи на суттєвий масив академічних досліджень, деякі аспекти залишаються недостатньо розкритими в сучасному науковому дискурсі. Зокрема, бракує ґрунтовних досліджень щодо потенціалу кредитування як каталізатора розвитку суб'єктів господарювання у повоєнний період. Потребують додаткового наукового осмислення питання державного регулювання та участі в системі кредитування малого й середнього бізнесу України. Ці питання актуалізують необхідність подальших наукових розвідок, здатних сприяти формуванню більш гнучких та результативних механізмів кредитування підприємницького сектору.

Метою даного дослідження є поглиблення теоретико-практичних підходів до розуміння сутності та класифікації кредитування малого і середнього бізнесу, аналізу кредитного портфеля малого і середнього бізнесу та осмислення питання державного регулювання та участі в системі кредитування малого й середнього бізнесу України.

Для досягнення поставленої мети в кваліфікаційній роботі необхідно вирішити такі наукові та практичні завдання:

- дослідити сутність дефініцій «банківське кредитування», «кредитування малого і середнього бізнесу»;
- систематизувати види банківського кредитування малого та середнього бізнесу за різними ознаками;
- дослідити принципи та основні ризики банківського кредитування малого та середнього бізнесу в умовах економічної нестабільності та воєнного стану в Україні;
- проаналізувати розвиток кредитування малого та середнього бізнесу вітчизняними банками, враховуючи державні програми пільгового кредитування та адаптацію банківських продуктів до потреб малого бізнесу в кризових умовах;
- проаналізувати особливості кредитування малого та середнього бізнесу в діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2024 роки;
- запропонувати заходи удосконалення кредитування малого та середнього бізнесу на прикладі АТ КБ «ПриватБанк».

Об'єктом дослідження є процес банківського кредитування.

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи кредитування малого та середнього бізнесу вітчизняними банківськими установами в умовах в умовах економічної нестабільності та воєнного стану в Україні.

Для комплексного дослідження проблематики кредитування бізнесу в Україні застосовано розширений методологічний інструментарій, що включає як традиційні, так і новітні підходи до аналізу. Зокрема, використано системно-структурний аналіз для виявлення взаємозв'язків між елементами кредитної системи та суб'єктами підприємництва, економетричне моделювання для прогнозування впливу кредитних інструментів на розвиток МСБ у повоєнний період, систематизації – для дослідження класифікації видів банківського кредитування МСБ, принципів банківського кредитування та банківських ризиків та проблем кредитування у період економічної нестабільності та воєнного стану в Україні; порівняльний аналіз – для здійснення аналізу динаміки та структури кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк».

Інформаційною базою дослідження слугував широкий спектр джерел, що забезпечує всебічність та об'єктивність аналізу. Основу складають статистичні дані Національного банку України, Державної служби статистики, Міністерства економіки та Міністерства фінансів щодо обсягів кредитування, структури портфелів, процентних ставок та програм державної підтримки за 2019-2025 роки. Доповнюють інформаційну базу матеріали міжнародних фінансових інституцій (Світовий банк, ЄБРР, МВФ) щодо міжнародної підтримки розвитку малого і середнього бізнесу в Україні під час воєнного стану.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків. Загальний обсяг роботи складає 59 сторінок, що містять 11 таблиць та 3 рисунки. Список використаних джерел нараховує 37 найменувань.

1 Теоретичні основи кредитування малого та середнього бізнесу банківськими установами

1.1 Сутність та основні принципи банківського кредитування малого та середнього бізнесу

Кредитування є одним із найважливіших інструментів фінансової системи, що забезпечує безперервність економічних процесів та стимулює економічне зростання країни. В умовах обмеженості власних фінансових ресурсів суб'єктів господарювання саме кредитні відносини дозволяють мобілізувати тимчасово вільні кошти та спрямувати їх у найбільш перспективні галузі та проекти, забезпечуючи таким чином розширене відтворення національної економіки.

Банківське кредитування – це економічні відносини, що виникають між банківською установою (кредитором) та позичальником з приводу передачі у тимчасове користування грошових коштів на умовах повернення, строковості, платності, забезпеченості та цільового використання [22].

Важливість кредитування для економіки країни проявляється в таких аспектах:

- перерозподіл фінансових ресурсів між галузями, регіонами та суб'єктами господарювання, що сприяє балансуванню економічної системи та більш ефективному використанню наявних ресурсів;
- стимулювання інвестиційної активності, що є ключовим фактором економічного зростання через модернізацію виробництва, впровадження інновацій та створення нових виробничих потужностей;
- забезпечення неперервності виробничих процесів шляхом фінансування оборотного капіталу підприємств, що особливо важливо в умовах сезонності та циклічності економічних процесів;
- сприяння структурним змінам в економіці через підтримку розвитку

пріоритетних галузей та стимулювання технологічної модернізації [32].

Банківське кредитування відіграє центральну роль у фінансовій системі країни, виступаючи основним механізмом трансформації заощаджень в інвестиції та перерозподілу фінансових ресурсів між економічними агентами.

Для малого та середнього бізнесу (МСБ) кредитування має особливе значення з огляду на обмеженість власних фінансових ресурсів таких підприємств порівняно з великими корпораціями. Доступ до кредитних ресурсів для МСБ часто стає вирішальним фактором як для започаткування бізнесу, так і для його подальшого розвитку та масштабування (рисунок 1.1).



Рисунок 1.1 - Значення кредитування для розвитку малого і середнього бізнесу

Джерело: систематизовано автором на основі [16; 22; 24; 31]

Кредитування малого та середнього бізнесу – це специфічний сегмент банківського кредитування, що передбачає надання банківськими та іншими фінансовими установами позикових коштів суб'єктам підприємництва, які відповідають законодавчо встановленим критеріям малого та середнього бізнесу, з метою фінансування їхньої господарської діяльності на умовах повернення, строковості та платності [24].

У банківській практиці існують найрізноманітніші види кредитів, що надаються юридичним особам, їх можна класифікувати за певними ознаками (таблиця А.1, додаток А).

Функціонування малого та середнього підприємницького сектору відіграє визначальну роль у розв'язанні численних соціально-економічних викликів, формуючи конкурентне середовище, що стимулює підвищення якості товарної пропозиції та сервісного обслуговування. Саме малі суб'єкти господарювання виступають унікальними агентами економічного розвитку, демонструючи здатність ефективно функціонувати навіть в умовах макроекономічної нестабільності та структурних криз.

Особливостями кредитування малого і середнього бізнесу порівняно з кредитуванням великих корпорацій є:

- вища вартість кредитних ресурсів через підвищені ризики;
- більш жорсткі вимоги до забезпечення кредиту;
- менші обсяги кредитування; більш індивідуалізований підхід до оцінки кредитоспроможності;
- часто спрощені процедури оформлення для мікро- та малого бізнесу;
- можливість участі в державних програмах пільгового кредитування.

Поглиблений аналіз функціонального призначення банківського кредитування суб'єктів малого та середнього підприємництва дозволяє комплексно осмислити його сутнісні характеристики та трансформаційний вплив на економічну динаміку держави. Всебічне дослідження цих функціональних аспектів набуває особливої актуальності в контексті оцінки ефективності виконання банківськими установами своїх зобов'язань щодо фінансової підтримки МСБ та забезпечення макроекономічної стабільності.

Систематизація та критичне осмислення функціональних компонентів кредитного механізму надає банківським інституціям інструментарій для ідентифікації проблемних зон операційної діяльності та формування стратегічних ініціатив з їх елімінації. Крім того, такий аналітичний підхід створює передумови для комплексної оцінки потенційних ризиків та розробки превентивних заходів щодо їх мінімізації. До спектру таких ризиків належать кредитні ризики (неповернення позикових коштів), фінансові ризики (зменшення прибутковості операцій), а також системні ризики, пов'язані із

забезпеченням належного рівня ліквідності та фінансової стійкості банківської установи.

У цьому контексті, дослідження функцій банківського кредитування малих та середніх підприємств виступає фундаментальною умовою забезпечення стійкого економічного зростання, підвищення операційної ефективності банківського сектору та зміцнення інституційної довіри до національної банківської системи. Таким чином, банківські установи отримують можливість не лише задовольняти поточні фінансові потреби клієнтського сегменту МСБ, але й виступати стратегічними партнерами у процесі довгострокового розвитку національної економіки.

Розглянемо в таблиці 1.1 більш детально функції банківського кредитування малого і середнього бізнесу.

Таблиця 1.1 - Функції банківського кредитування малого і середнього бізнесу

Функція	Сутність та значення	Механізм реалізації	Економічний ефект
1	2	3	4
Перерозподільна	Забезпечення оптимального розподілу фінансових ресурсів між різними секторами економіки та суб'єктами господарювання для максимізації економічного ефекту	Акумуляція тимчасово вільних коштів та їх спрямування у сферу малого та середнього бізнесу через механізми кредитування	Оптимізація структури національної економіки, стимулювання розвитку пріоритетних галузей, збалансований регіональний розвиток
Емісійна	Створення додаткових платіжних засобів через механізм кредитної мультиплікації	Надання кредитів МСБ у безготівковій формі шляхом відкриття кредитних рахунків, що збільшує грошову масу в обігу	Збільшення пропозиції грошей, прискорення обігу капіталу, розширення виробничих можливостей економік
Стимулююча	Активізація підприємницької діяльності та економічного зростання через забезпечення доступу до фінансових ресурсів	Формування спеціалізованих кредитних продуктів для МСБ, впровадження пільгових умов кредитування, участь у державних програмах підтримки	Підвищення ділової активності, стимулювання інноваційної діяльності, створення нових робочих місць, збільшення податкових надходжень

Кінець таблиці 1.1

1	2	3	4
Регулююча	Вплив на макроекономічні показники та забезпечення економічної рівноваги	Регулювання обсягів кредитування МСБ залежно від економічної кон'юнктури, участь у реалізації монетарної політики держави	Згладжування економічних циклів, стримування інфляційних процесів, забезпечення стабільності національної валюти
Інвестиційна	Трансформація заощаджень в інвестиції та забезпечення розширеного відтворення	Надання довгострокових кредитів для фінансування капітальних інвестицій МСБ, проектне фінансування, лізингові операції	Модернізація виробничих потужностей, впровадження інноваційних технологій, підвищення конкурентоспроможності національної економіки
Соціальна	Сприяння вирішенню соціальних проблем та підвищенню добробуту населення	Фінансування соціально орієнтованих проєктів МСБ, пільгове кредитування соціального підприємництва, підтримка самозайнятості	Зниження рівня безробіття, розвиток соціальної інфраструктури, зменшення соціальної напруги, формування середнього класу
Контрольна	Забезпечення цільового використання кредитних ресурсів та моніторинг фінансового стану позичальників	Проведення комплексного аналізу кредитоспроможності, моніторинг виконання умов кредитних договорів, контроль за цільовим використанням коштів	Зниження кредитних ризиків, підвищення якості кредитного портфеля, забезпечення фінансової стабільності банківської системи
Інноваційна	Стимулювання розробки та впровадження інноваційних технологій, продуктів та бізнес-моделей	Спеціалізовані кредитні програми для інноваційних проєктів МСБ, венчурне фінансування, участь у державних програмах інноваційного розвитку	Технологічна модернізація економіки, підвищення продуктивності праці, зростання частки наукомістких галузей в структурі ВВП
Інтеграційна	Сприяння інтеграції МСБ у глобальні економічні процеси та виходу на міжнародні ринки	Кредитування зовнішньоекономічної діяльності МСБ, торговельне фінансування, гарантійні операції	Розширення експортного потенціалу МСБ, залучення іноземних інвестицій, інтеграція у глобальні ланцюги створення вартості

Джерело: систематизовано на основі [28; 31; 36]

Представлені функції банківського кредитування малого і середнього бізнесу формують комплексну систему впливу на мікро- та макроекономічні

процеси, забезпечуючи не лише фінансову підтримку окремих суб'єктів господарювання, але й сприяючи системному розвитку національної економіки. Ефективна реалізація цих функцій потребує збалансованого підходу з боку банківських установ та стратегічної підтримки з боку держави, що дозволить максимізувати позитивний вплив кредитного механізму на економічний розвиток країни.

Ефективність системи банківського кредитування малого та середнього бізнесу значною мірою визначається дотриманням фундаментальних принципів, які формують методологічну основу кредитних відносин між банківськими установами та суб'єктами підприємництва. Ці принципи забезпечують збалансованість інтересів кредитора та позичальника, мінімізацію кредитних ризиків та ефективне використання фінансових ресурсів (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2 – Принципи банківського кредитування малого і середнього бізнесу

Принцип 1	Сутність принципу 2	Особливості реалізації для МСБ 3
Поверненість	Надані у кредит кошти повинні бути повернені позичальником банку у повному обсязі	Для МСБ часто застосовуються гнучкі графіки погашення з урахуванням особливостей бізнес-циклу та сезонності діяльності; можуть використовуватися механізми державних гарантій для підвищення ймовірності повернення кредиту
Строковість	Кредит має бути повернений у чітко визначений термін, зафіксований у кредитному договорі	Для малого бізнесу характерні переважно коротко- та середньострокові кредити (до 3-5 років); для інвестиційних проєктів середнього бізнесу можуть надаватися довгострокові кредити з урахуванням періоду окупності
Платність	Позичальник сплачує банку винагороду за користування кредитом у вигляді процентів	Процентні ставки для МСБ зазвичай вищі порівняно з великим бізнесом через підвищені ризики; можуть застосовуватися механізми пільгового кредитування з частковою компенсацією відсоткових ставок за державними програмами

Кінець таблиці 1.2

1	2	3
Забезпеченість	Кредит повинен мати відповідне забезпечення, що знижує ризик неповернення	Для МСБ характерні підвищені вимоги до забезпечення; використовуються різні форми забезпечення: застава майна, товарів в обороті, обладнання, транспортних засобів; для мікробізнесу можуть застосовуватися механізми беззаставного кредитування
Цільовий характер	Кредитні кошти мають використовуватися виключно на цілі, визначені кредитним договором	Банки здійснюють контроль за цільовим використанням коштів через моніторинг документів, що підтверджують використання кредиту; для МСБ можуть застосовуватися спрощені механізми контролю за цільовим використанням при мікрокредитуванні
Диференційованість	Індивідуальний підхід до оцінки кредитоспроможності позичальників та умов кредитування	Для МСБ розробляються спеціалізовані моделі оцінки кредитоспроможності, що враховують специфіку галузі, розмір бізнесу, досвід діяльності; умови кредитування диференціюються залежно від ризик-профілю позичальника

Джерело: систематизовано автором на основі [20; 35; 37]

Принцип поверненості є наріжним каменем кредитних відносин, що відрізняє кредит від інших форм фінансування, таких як гранти чи інвестиції. Для малого та середнього бізнесу реалізація цього принципу має певні особливості:

- гнучкі механізми повернення – банки розробляють адаптовані графіки погашення з урахуванням специфіки грошових потоків МСБ, включаючи можливість сезонних платежів, канікул з погашення основної суми боргу на початковому етапі реалізації проєкту;
- системи раннього попередження – впровадження моніторингових систем, що дозволяють своєчасно виявляти фінансові труднощі позичальників та приймати превентивні заходи для забезпечення повернення кредиту;
- інструменти зниження ризиків неповернення – використання механізмів державних гарантій, гарантійних фондів, страхування кредитних ризиків, що підвищує ймовірність повернення коштів навіть у випадку фінансових труднощів позичальника.

Принцип строковості – визначає чіткі терміни користування кредитом, при цьому для МСБ використовуються диверсифіковані строки кредитування залежно від цілей та життєвого циклу бізнесу. Для малого і середнього бізнесу характерні такі особливості реалізації цього принципу:

- диверсифікація строків кредитування – банки пропонують різні терміни кредитування залежно від цілей: короткострокові (до 1 року) – для поповнення оборотних коштів; середньострокові (1-5 років) – для придбання обладнання; довгострокові (понад 5 років) – для інвестиційних проєктів;
- узгодження з життєвим циклом бізнесу – строк кредитування корелює з етапом розвитку підприємства (для стартапів – коротші терміни з можливістю подальшої пролонгації; для стабільного бізнесу – довші терміни);
- механізми пролонгації та реструктуризації – за наявності об'єктивних причин, що ускладнюють своєчасне погашення, банки можуть застосовувати інструменти пролонгації кредиту чи реструктуризації заборгованості.

Принцип платності – встановлює необхідність сплати відсотків за користування кредитом, що для МСБ реалізується через ризик-орієнтоване ціноутворення та можливості застосування державних програм здешевлення кредитів.. Для кредитування МСБ характерні такі особливості:

- ризик-орієнтоване ціноутворення – процентні ставки формуються з урахуванням ризик-профілю позичальника, що для МСБ призводить до вищої вартості кредитів порівняно з великим бізнесом;
- програми здешевлення кредитів – для підвищення доступності кредитних ресурсів застосовуються механізми здешевлення кредитів через державні програми компенсації частини процентної ставки, податкові стимули тощо.

Принцип забезпеченості – вимагає наявності надійного забезпечення кредиту, з використанням різноманітних форм застави, поруки або гарантій, адаптованих до можливостей МСБ. Для МСБ цей принцип реалізується через:

- різноманітність форм забезпечення – залежно від специфіки бізнесу використовується застава нерухомості, обладнання, транспортних засобів,

товарів в обороті, майнових прав, цінних паперів тощо;

– альтернативні механізми – для мікро- та малого бізнесу розробляються продукти беззаставного кредитування на основі поглибленого аналізу кредитної історії, грошових потоків, ділової репутації.

Принцип цільового характеру – забезпечує ефективне використання позичкових коштів відповідно до бізнес-плану та знижує ризики нецільового використання. Для МСБ характерні такі особливості:

– диференційовані механізми контролю – інтенсивність контролю за цільовим використанням залежить від суми кредиту, цілей кредитування та ризик-профілю позичальника;

– документальне підтвердження – вимоги щодо надання документів, що підтверджують цільове використання (рахунки-фактури, договори, митні декларації тощо);

– етапність фінансування – при кредитуванні інвестиційних проєктів застосовується поетапне фінансування з контролем виконання кожного етапу перед наданням наступного траншу.

Принцип диференційованості – передбачає індивідуальний підхід до кожного позичальника з урахуванням його специфіки. Для МСБ цей принцип реалізується через:

– спеціалізовані методики оцінки кредитоспроможності – розробка скорингових моделей, адаптованих до специфіки МСБ, з урахуванням галузевих особливостей, масштабу діяльності, регіональної специфіки;

– галузева диференціація – формування різних підходів до кредитування залежно від галузі (пріоритетні/непріоритетні галузі, сезонні/несезонні види діяльності);

– сегментація клієнтської бази – розподіл позичальників на сегменти (мікро-, малий, середній бізнес) з розробкою специфічних кредитних продуктів для кожного сегмента.

Таким чином, принципи банківського кредитування малого та середнього бізнесу формують комплексну систему, що забезпечує баланс інтересів кредиторів і позичальників, ефективне використання кредитних ресурсів та

мінімізацію ризиків. Дотримання цих принципів є запорукою формування здорових кредитних відносин та сталого розвитку сегмента МСБ.

В результаті проведеного дослідження теоретичних засад банківського кредитування малого та середнього бізнесу встановлено, що воно є ключовим інструментом фінансової підтримки підприємництва та каталізатором економічного розвитку країни.

1.2 Процес банківського кредитування малих та середніх підприємств

Кредитні операції становлять основу активної діяльності банківських установ, тому глибоке розуміння структури кредитного процесу, його організаційних принципів та їх практичне застосування відіграють вирішальну роль у забезпеченні результативності банківської діяльності. Розглядаючи кредитний процес як цілісне явище, можна всебічно проаналізувати усі компоненти та фази механізму банківського кредитування, виявляючи характерні особливості фінансування підприємницьких структур.

Банківське кредитування представляє собою послідовність взаємопов'язаних дій, що охоплюють документальне оформлення, видачу коштів, поточний контроль та повернення позики. Рациональним є поділ цього процесу на декілька послідовних етапів, кожен з яких виконує специфічні функції, проте всі вони спрямовані на досягнення ключової мети банківського кредитування – генерування прибутку фінансовою установою [22].

Прибутковість кредитної діяльності комерційного банку безпосередньо корелюється з якістю структурування кредитного процесу, чіткістю формулювання завдань на кожному етапі та ступенем визначеності функціональних обов'язків працівників банку, відповідальних за здійснення кредитних операцій. Ключові етапи процесу кредитування підприємств малого і середнього бізнесу представлені на рисунку А.1, додаток А.

Процес банківського кредитування представляє собою інтегровану

систему взаємодій між підприємством, що потребує фінансових ресурсів, та банківською установою щодо реалізації кредитної транзакції. Саме раціональна побудова архітектури кредитного процесу та оптимальний розподіл функціональних повноважень між структурними підрозділами банку визначають першочергово результативність ухвалення кредитного рішення, що сприятиме зниженню потенційних ризиків кредитної діяльності фінансової інституції загалом.

Попередній етап банківського кредитування підприємств малого і середнього бізнесу характеризується діяльністю з пошуку потенційного позичальника та встановлення первинної комунікації з підприємством, що потребує фінансування. Ця відповідальність покладається на співробітників кредитного департаменту банку. На даному етапі керівництво підприємства звертається до банківської установи з обґрунтованою заявкою на отримання фінансування, де деталізуються ключові параметри кредитного продукту: запитувана сума, категорія кредиту, тривалість користування фінансовими ресурсами, функціональне призначення коштів, прийнятна верхня межа відсоткової ставки та пропоновані інструменти забезпечення кредитних зобов'язань.

Після ретельного вивчення поданої кредитної заявки, представник кредитного департаменту банківської установи проводить першу консультативну зустріч із потенційним позичальником для збору вичерпної інформації щодо його господарських операцій. Ці вступні консультації орієнтовані на отримання комплексних відомостей про специфічні характеристики підприємницької діяльності клієнта, його цільові ринки реалізації товарів чи послуг, а також стратегію виконання зобов'язань за кредитом. За результатами проведеної попередньої консультації банківський фахівець формує та передає клієнтові деталізований перелік обов'язкової документації, необхідної для проведення всебічної оцінки його фінансової спроможності та розгляду можливості укладання кредитної угоди. Варто зазначити, що кожна фінансово-кредитна організація розробляє власний регламентований комплект обов'язкових документів, які підлягають поданню.

Після надходження кредитної заявки з повним пакетом супутньої документації, вона спрямовується до профільного спеціаліста кредитного відділу для здійснення ґрунтовного аналізу. Паралельно верифікацію документів здійснюють юридичний департамент та підрозділ безпеки банку, які реалізують свої функціональні обов'язки відповідно до нормативно закріплених компетенцій.

У випадку невідповідності клієнтської пропозиції стратегічним напрямкам та кредитній політиці банківської установи, кредитна заявка не схвалюється. При цьому заявникові надаються вичерпні роз'яснення щодо мотивів відхилення кредитного запиту. Якщо ж за наслідками проведеної консультації працівник кредитного відділу визначає доцільність продовження співробітництва з клієнтом, тоді кредитна заявка та пакет супровідних документів передаються до спеціалізованого відділу кредитного аналізу для комплексного оцінювання фінансової спроможності потенційного позичальника [32].

На підготовчій стадії процесу кредитування підприємств малого і середнього бізнесу здійснюється всебічне дослідження фінансової спроможності підприємства та вимірювання потенційних ризиків за кредитною операцією. Уповноважений представник кредитного підрозділу банківської установи проводить ґлибинний аналіз фінансово-економічного стану клієнта, здійснює комплексне вивчення як безпосередньо суб'єкта господарювання, так і цільового об'єкта кредитування, а також виконує багатофакторну оцінку ризиків, асоційованих із кредитною транзакцією, використовуючи різноманітні інформаційні джерела.

Визначення кредитоспроможності потенційного позичальника ґрунтується на низці ключових параметрів: ділова репутація, поточний фінансовий стан, прогностичні сценарії розвитку підприємницької діяльності з урахуванням галузевих і ринкових тенденцій, аналітична оцінка асортименту продукції чи послуг, конкурентні позиції на відповідних ринках, рівень споживчого попиту на виробничий асортимент, експортні показники, інноваційний потенціал та інші релевантні індикатори.

Після акумуляції вичерпної інформації та проведення комплексного

аналізу фінансово-економічного стану клієнта, кредитний департамент банку приймає рішення щодо перспектив подальшої співпраці з підприємством-позичальником. При схвальному рішенні кредитна документація передається до підрозділу ризик-менеджменту та інших функціональних служб банківської інституції.

На підготовчому етапі банківського кредитування кредитна документація в процесі оцінювання платоспроможності позичальника та аналізу інвестиційного проєкту одночасно опрацьовується декількома структурними підрозділами банківської установи. Окрім профільного кредитного відділу, що спеціалізуватися на обслуговуванні підприємств малого і середнього бізнесу, у процес залучаються й інші функціональні підрозділи, зокрема служба безпеки фінансової установи, юридичний департамент, відділ управління ризиками та інші спеціалізовані структурні одиниці. На даному етапі кредитування, за умови позитивного висновку щодо кредитоспроможності позичальника та прийнятного рівня ризику, здійснюється також структуризація кредитного продукту. Це передбачає визначення та затвердження фундаментальних параметрів майбутньої кредитної угоди [22].

Основний етап процесу банківського кредитування корпоративного клієнта ініціюється розробкою та узгодженням умов майбутньої кредитної угоди. Після комплексного затвердження всіх параметрів запланованої кредитної операції керівником кредитного департаменту, фахівцями юридичної служби та представниками департаменту безпеки фінансової установи формуються деталізовані експертні висновки щодо обґрунтованості надання кредитних ресурсів конкретному позичальнику.

Аналітичні висновки профільних структурних підрозділів банківської інституції у поєднанні з офіційною заявкою на отримання фінансування та консолідованим пакетом базової документації, наданої позичальником, передаються на колегіальний розгляд кредитного комітету фінансової установи.

Кредитний комітет – колегіальний орган управління банківської установи, що наділений повноваженнями ухвалювати рішення щодо доцільності кредитування. До персонального складу кредитного комітету банку традиційно

включаються: голова правління банківської інституції; головний бухгалтер; керівник підрозділу корпоративного кредитування; директор департаменту операцій з цінними паперами; очільник юридичної служби; заступник голови правління банку; керівник служби безпеки; начальник валютного підрозділу. Проте, кількісні та якісні характеристики персонального складу кредитного комітету можуть варіюватися залежно від специфіки організаційної архітектури конкретної банківської установи.

Рішення про доцільність виділення кредитних ресурсів конкретному позичальнику приймається на основі колегіального обговорення матеріалів кредитної справи. При схваленні позитивного рішення щодо надання фінансування, кредитний контракт підлягає підписанню уповноваженим представником вищого менеджменту банку та відповідальною особою підприємства-позичальника.

Вся сукупність документів, що стосуються виділення кредиту та його забезпечення, інтегрується в єдину кредитну справу, яка підлягає зберіганню у спеціалізованому банківському сховищі. Кредитна справа позичальника функціонує як комплексний архів, де консолідована вся необхідна документація: бухгалтерські та фінансові звіти, ділове листування, аналітичні матеріали.

Варто відзначити, що кредитування суб'єктів малого та середнього бізнесу має певні специфічні характеристики порівняно з фінансуванням великих корпоративних структур. Для підприємств МСБ банки часто розробляють спеціалізовані кредитні продукти з адаптованими процедурами оцінки кредитоспроможності, які враховують обмеженість фінансової історії та специфіку документообігу таких суб'єктів господарювання [13].

Зазвичай для МСБ застосовується спрощена процедура кредитного аналізу, що базується на скоринговій моделі та передбачає оперативніше прийняття рішень. Також банківські установи можуть пропонувати підприємствам малого та середнього бізнесу участь у спеціальних програмах кредитування, що реалізуються спільно з міжнародними фінансовими інституціями або державними програмами підтримки підприємництва, що забезпечує доступ до фінансування на пільгових умовах. Підприємствам МСБ

пропонуються різноманітні механізми отримання коштів: кредитні лінії, овердрафти, цільові кредити з можливістю поетапного розподілу фінансування.

Після юридичної формалізації взаємовідносин через підписання кредитного контракту та супутніх забезпечувальних документів (застави, гарантії чи поруки) реалізується механізм фактичного надання кредитних ресурсів позичальнику. Банківське фінансування може здійснюватися за різними моделями: одномоментне надання всієї суми кредиту, періодичні трансферти коштів або поетапне (транші) перерахування відповідно до індивідуальних потреб позичальника та характеристик кредитного продукту.

Процедура надання кредиту документально оформлюється внутрішнім розпорядженням кредитного департаменту банківської установи до бухгалтерського підрозділу про відкриття та активацію кредитного рахунку клієнта. Фактичне перерахування кредитних коштів може реалізовуватися кількома способами: безготівковим переказом на реквізити контрагентів, визначені позичальником у платіжних дорученнях; зарахуванням на поточний рахунок позичальника, відкритий у банку-кредиторі або іншій фінансовій установі; перерахуванням на картковий рахунок позичальника (особливо актуально для підприємців-фізичних осіб); видачею готівкових коштів через касовий вузол банківської установи з поточного або карткового рахунку позичальника, а у визначених випадках – безпосередньо з кредитного рахунку клієнта [10].

На завершальній стадії кредитного процесу реалізується комплекс заходів із супроводження кредиту. Систематичний контроль за своєчасним і повним виконанням зобов'язань за кредитним договором, включаючи повернення основної суми боргу та сплату нарахованих відсотків, є критично важливим компонентом процесу кредитування. Це здійснюється через регулярний аналіз структури кредитного портфеля банківської установи, оцінку якості кредитних активів та проведення планових і позапланових аудиторських перевірок.

Стратегічна мета кредитного моніторингу полягає у запобіганні зростанню кредитного ризику понад акцептований банком рівень. Базовою вимогою до системи кредитного моніторингу є забезпечення перманентного контролю та

багатофакторної оцінки рівня кредитного ризику. Ключовими факторами, що детермінують динаміку рівня ризику кредитної операції, виступають: коливання ринкової вартості та ліквідності заставного майна, зміни у фінансово-економічному стані позичальника, а також порушення встановленого графіка обслуговування кредитної заборгованості.

Для підприємств малого і середнього бізнесу процедури моніторингу мають певні особливості, а саме:

- вища частота контрольних заходів – більшість банків встановлюють скорочені інтервали між перевітками для суб'єктів МСБ порівняно з великим бізнесом;

- дистанційний моніторинг – активне використання цифрових каналів для отримання оперативної інформації про діяльність позичальника без необхідності фізичних візитів;

- селективний підхід – банки часто використовують систему раннього попередження для виявлення проблемних кредитів МСБ, концентруючи увагу на найбільш ризикових клієнтах;

- інтегрований аналіз – для малих підприємств характерний аналіз не лише фінансових показників, але й оцінка змін операційної діяльності, ринкового середовища та взаємовідносин з ключовими контрагентами [9].

Контроль за станом заставного забезпечення, як інтегральний елемент кредитного моніторингу, включає комплекс взаємопов'язаних процедур: систематичне отримання актуальної та достовірної інформації про фізичний стан і ринкову вартість забезпечення; контроль дотримання умов договору застави заставодавцем; моніторинг кон'юнктури відповідних ринкових сегментів для перманентної оцінки ліквідності заставного майна.

На фінальній стадії кредитного процесу здійснюється повне повернення кредитних коштів та нарахованих відсотків. Цілковите погашення кредитної заборгованості, виконання всіх супутніх фінансових зобов'язань та формальне закриття кредитної справи становлять завершальний етап кредитного циклу. Повернення кредитних ресурсів може відбуватися за двома основними схемами: одноразово (консолідована сума заборгованості підлягає поверненню в день

настання строку погашення кредиту) або в режимі розстрочки (встановлюється чітка періодичність погашення частин кредиту відповідно до погодженого графіка).

Для підприємств малого і середнього бізнесу банківські установи часто пропонують адаптивні схеми погашення з урахуванням сезонності діяльності, циклічності грошових потоків та специфіки операційної моделі бізнесу.

Таким чином, процес банківського кредитування підприємств малого і середнього бізнесу представляє собою комплексну систему взаємодії між підприємством-позичальником і фінансово-кредитною установою щодо реалізації кредитної операції. Результативність ухвалення рішень стосовно фінансування інвестиційних проєктів значною мірою визначається оптимальністю організації кредитного процесу в банківській установі та ефективністю розподілу функціональних повноважень між відповідними структурними підрозділами банку.

Для сектору малого і середнього підприємництва характерні модифіковані кредитні технології, що враховують підвищену динамічність та гнучкість таких суб'єктів господарювання, обмеженість їх ресурсної бази та високу залежність від зовнішнього середовища. Саме тому банківські установи розробляють спеціалізовані кредитні продукти та адаптують процедури обслуговування з урахуванням потреб і можливостей МСБ, реалізуючи диференційований підхід на кожному етапі кредитного процесу – від оформлення видачі коштів до завершення кредитних відносин.

2 Аналітико-практичні аспекти кредитування малого та середнього бізнесу банківськими установами України

2.1 Аналіз розвитку кредитування малого та середнього бізнесу в Україні та оцінка фінансової діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2024 роки

Банківські позики представляють собою визначальне джерело фінансового забезпечення для малого та середнього підприємництва, проте механізми їх отримання залишаються проблематичними через завищені відсоткові ставки, недостатнє забезпечення та жорсткі критерії оцінки платоспроможності позичальників. Обмеженість доступу до фінансування істотно гальмує процеси відновлення підприємницького сектору, що закономірно відображається на загальній динаміці економічної відбудови держави.

Нормативно-правова база, що регламентує функціонування малих і середніх підприємств в Україні, це є Господарський кодекс України та Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого та середнього підприємництва в Україні». Ці законодавчі акти запровадили типологію господарюючих суб'єктів за розмірними характеристиками з чітким диференціюванням великих, середніх і малих бізнес-одиниць. Згадані законодавчі акти сформуливали інтегрований методологічний підхід до категоризації малих і середніх підприємств, ґрунтуючись на двох визначальних індикаторах: трудовому ресурсі (чисельність персоналу) та економічних показниках (річний дохід), що систематично відображено в таблиці 2.1 [4, с. 94].

Малі та середні підприємства володіють колосальним потенціалом для відновлення економічного простору. По-перше, представники малого і середнього бізнесу демонструють виняткову адаптивність до змін в економічному середовищі, що набуває першорядного значення в постконфліктний період. По-друге, такі господарські суб'єкти генерують нові

робочі місця, сприяючи зниженню рівня безробіття серед населення, що зазнала негативних наслідків воєнного конфлікту. Додатковим аргументом є територіальна локалізація діяльності МСП, що забезпечує економічну життєздатність територіальних об'єднань та задоволення фундаментальних потреб громадян у товарному забезпеченні та спектрі послуг. Представники малого та середнього підприємництва формують до 60% валового внутрішнього продукту, забезпечують працевлаштування приблизно 7 мільйонів осіб та генерують близько 40% податкових відрахувань, що робить цей сектор невід'ємною складовою національного економічного відродження [6].

У зазначеному контексті інституції банківського сектору виступають стратегічними союзниками підприємницьких структур, пропонуючи канали доступу до фінансових ресурсів, необхідних для відкриття бізнесу та його розширення. Кредитні інструменти банківських установ представляють собою домінуючу форму фінансового забезпечення для МСП, оскільки забезпечують підприємницьким структурам оперативне отримання фінансових ресурсів на розвиток нових проєктів, поповнення оборотного капіталу, закупівлю обладнання та інших інвестиційних ініціатив. У період військового протистояння кредитне стимулювання МСП зіштовхується з численними перешкодами, які зумовлені специфічними викликами та загальною економічною нестабільністю. Проаналізувавши негативні чинники можна виділити наступні проблемні точки: міграційні процеси трудових ресурсів, спричинені військовими діями, кардинально ускладнюють операційну стабільність бізнес-структур; прогресуюче зниження платіжної спроможності підприємницьких суб'єктів та їхніх клієнтів призводить до зростання проблемної заборгованості, що стимулює консервативність кредитних політик банківських установ, особливо щодо малих підприємств, які традиційно демонструють підвищену чутливість до фінансових криз.

Отже, військовий конфлікт створює складне середовище для розвитку кредитування, однак емпіричний досвід демонструє, що за умови правильної підтримки банківського сектору (зокрема, державних гарантійних інструментів

чи цільових програм для малого підприємництва), ці бар'єри піддаються частковій нейтралізації. Повномасштабна воєнна інтервенція на території України здійснила фундаментальний вплив на економічні системи глобального масштабу, а наступні роки стали важким випробуванням для вітчизняного бізнесу, який змушений був звертатися до банківських установ для забезпечення своїх капітальних потреб.

Однак, аналіз динаміки банківського кредитування малого і середнього підприємництва в Україні вказує, що з 2020 по 2024 роки спостерігається не стабільна тенденція зміни суми даних видів кредиту: а саме у 2021 році порівняно з 2020 роком сума кредитів зросла на 20 099 млн грн, у 2022 році порівняно з 2021 роком навпаки спостерігалось зниження на 14054 млн грн, що пояснюється негативними наслідками пандемії та початком повномасштабної війни; у 2023 році порівняно з 2022 роком вже простежується зростання – на 30 330 млн грн і у 2024 році порівняно з 2023 роком також спостерігається зростання суми кредитів на – 28625 млн грн (таблиця 2.2). Також необхідно зазначити, що протягом 2020-2024 переважають короткострокові кредити, тобто до 1 року – їх частка у 2024 році складала 51%, в той же час, частка довгострокових кредитів дорівнювала всього 11% [16].

Таблиця 2.2 – Динаміка кредитування малого та середнього бізнесу банків України за 2020–2024 роки

Період	Усього	Залишки коштів на кінець періоду, млн грн				
		у тому числі за валютами		у тому числі за строками		
		націо- нальна валюта	іноземна валюта	до 1 року	від 1 року до 5 років	більше 5 років
2020	455573	293046	162527	244213	134272	77088
2021	475672	348643	127030	275929	135691	64052
2022	461618	361324	100294	262032	134831	64755
2023	491948	377795	114153	263797	163844	64306
2024	520573	409218	111355	266157	195561	58855

Джерело: систематизовано автором на основі [8]

Скорочення обсягів кредитування у іноземній валюті протягом досліджуваного періоду може свідчити про більшу залежність бізнес-структур

					валюта			валюта	
2020	13,4	14,0	4,9	13,3	14,4	5,5	9,8	10,1	7,0
2021	10,2	10,5	4,8	10,8	11,8	3,9	9,4	9,6	6,3
2022	12,9	13,0	5,5	14,8	14,9	3,7	15,6	15,7	5,3
2023	18,9	19,0	6,2	19,9	20,3	6,0	17,8	17,9	5,4
2024	16,9	17,0	7,0	20,9	21,0	7,7	16,2	16,4	5,7

Джерело: систематизовано на основі [8; 31]

У 2021 році відбулося скорочення процентних ставок до 10,2% (10,5% у національній валюті та 4,8% в іноземній) на тлі економічної стабілізації після початкової фази пандемії. Середні підприємства отримували кредити під 10,8%, малі – під 9,4%. З початком повномасштабного вторгнення у 2022 році процентні ставки зросли до 12,9% (13,0% у гривні, 5,5% у валюті), що відображало підвищені економічні ризики та реакцію на збільшення облікової ставки НБУ до 25%.

2023 рік характеризувався подальшим зростанням процентних ставок до 18,9% (19,0% у національній та 6,2% в іноземній валюті), незважаючи на поступове зниження облікової ставки НБУ з 25% до 15% протягом року. Для середніх підприємств ставки сягнули 19,9%, для малих – 17,8%. Станом на кінець 2024 року спостерігається помірне зниження загальної ставки до 16,9% (17,0% у гривні, 7,0% у валюті), причому середні підприємства отримують кредити під 20,9%, а малі – під 16,2%. Це відображає поступову стабілізацію економіки при збереженні значних ризиків. Також протягом 2024 року і облікова ставка НБУ знизилася до 13,5% на кінець року [19].

З огляду на труднощі, пов'язані з високими ставками за банківськими позиками, український уряд запровадив спеціальну програму «Доступні кредити 5-7-9%» для стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу. Дана програма забезпечує бізнесу доступ до пільгового фінансування зі зниженими відсотковими ставками, які визначаються відповідно до певних параметрів, враховуючи обсяг доходу компанії та кількість додаткових робочих місць, створених підприємством [15].

За період функціонування програми її умови неодноразово оновлювалися. Спершу ініціатива була орієнтована на підтримку інвестиційних проєктів з обов'язковим створенням додаткових робочих місць. Згодом функціональність

програми була розширена, включаючи можливості рефінансування кредитів за зниженими або навіть нульовими відсотковими ставками, що допомогло запобігти кризі платежів у банківському секторі під час коронавірусної пандемії.

В умовах повномасштабної війни 2022-2023 років програма «Доступні кредити 5-7-9%» набула статусу критично важливого інструменту корпоративного фінансування, особливо на тлі скорочення традиційного ринкового кредитування. Станом на кінець грудня 2023 року близько 40% чистого гривневого кредитного портфеля банківського сектору України формували позики, видані за пільговими умовами цієї програми. Протягом періоду повномасштабного вторгнення 90% нових бізнес-кредитів були реалізовані саме в рамках цієї ініціативи. Проаналізуємо динаміку обсягів кредитування за програмою «Доступні кредити 5-7-9%» (рисунок 2.1).

Від початку 2025 року за програмою «Доступні кредити 5-7-9%» підприємницькі структури отримали 3727 позик на суму 11,7 млрд грн, з яких державні банківські установи видали 2418 кредитів на суму 5,2 млрд грн.

За період дії воєнного стану банківські установи України надали 72615 кредитів на загальну суму 282,1 млрд грн (включаючи 53533 кредити на 141 млрд грн від банків державного сектору).

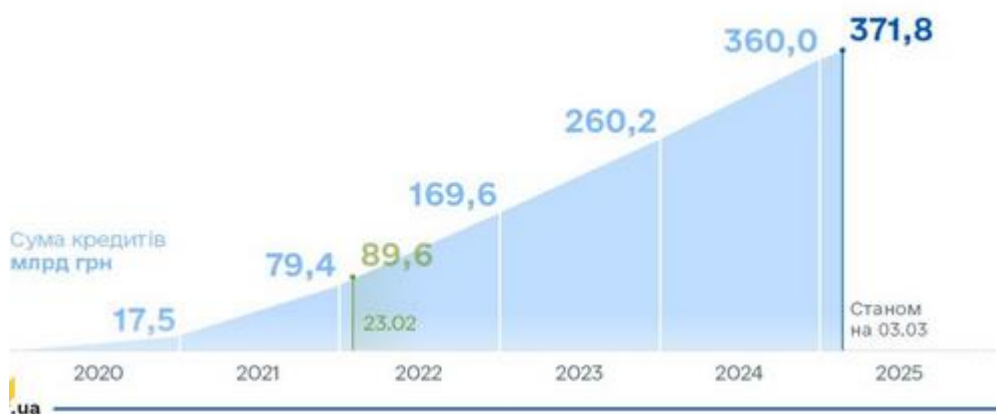


Рисунок 2.1 - Динаміка обсягів кредитування вітчизняними банками за програмою «Доступні кредити 5-7-9%» [11]

Станом на 1 квітня 2025 року цільова структура кредитування розподілилася наступним чином: 35,30 млрд грн спрямовано на інвестиційні проекти; 70,89 млрд грн виділено для фінансування оборотних коштів; 41,86 млрд грн отримали аграрні виробники; 33,00 млрд грн направлено на переробку сільськогосподарської продукції; 2,03 млрд грн призначено для енергосервісних проектів; 57,35 млрд грн виділено на антивоєнні ініціативи; 28,19 млрд грн надано суб'єктам господарювання у зонах підвищеного воєнного ризику [17].

Загальний обсяг кредитування з моменту запуску програми становить 107437 кредитних угод на суму 371,8 млрд грн, з яких 74009 договорів на 167,6 млрд грн забезпечили банки державного сектору [11].

Виконавцем програми «Доступні кредити 5-7-9%» виступає Фонд розвитку підприємництва (ФРП), єдиним учасником якого є Уряд України в особі Міністерства фінансів України, що забезпечує загальну координацію діяльності Фонду. В межах Державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» Фонд розвитку підприємництва встановив партнерські відносини з 46 банківськими установами. Держава зберігає зобов'язання щодо здійснення всіх передбачених компенсаційних виплат на користь бізнесу за діючими кредитними договорами в рамках даної програми.

13 вересня 2024 року Кабінет Міністрів схвалив ініційовані Міністерством фінансів модифікації механізмів державної фінансової підтримки мікро-, малого та середнього підприємництва (ММСП), що набуває критичного значення в умовах повномасштабного військового конфлікту. Першочергово йдеться про вдосконалення функціонування Державних програм «Доступні кредити 5-7-9%», «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9%» та «Доступний факторинг».

Серед територіальних одиниць за обсягами укладених кредитних угод провідні позиції посідають Львівська, Одеська, Дніпропетровська, Київська, Вінницька, Харківська, Полтавська області та місто Київ.

Наразі програма реалізується за участі 46 банківських установ, причому найактивнішими кредиторами від початку функціонування програми стали «Приватбанк» (47,7 тис. кредитів), «Ощадбанк» (14,2 тис.) та «Райффайзен Банк Аваль» (5,4 тис.) [17].

Підсумовуючи, варто зазначити, що банківське кредитування у

постконфліктний період, попри потенційні переваги, зіштовхується з комплексом проблем. Насамперед, фінансові інституції демонструють обережність у наданні позик через підвищені ризики, пов'язані з економічною нестабільністю. Крім того, підприємницькі структури часто стикаються з високою вартістю позикових коштів та дефіцитом ліквідних активів для забезпечення кредитів. Додатково, незважаючи на привабливість програми, 22% представників бізнес-середовища відзначають адміністративні бар'єри та процедурні ускладнення при отриманні кредитів. Бюрократизація процесів та затримки в ухваленні рішень знижують результативність програми і обмежують доступність фінансових ресурсів для бізнесу [18].

Держава відіграє ключову роль у заохоченні банківських установ до фінансування малого та середнього бізнесу через впровадження програм гарантування кредитів, компенсацію відсоткових ставок та формування спеціалізованих фондів підтримки бізнесу. Паралельно міжнародні донори та фінансові організації забезпечують додаткову ресурсну підтримку для кредитування бізнесу в постраждалих регіонах. Фінансування МСБ сприяє не лише економічному розвитку, але й соціальній стабілізації. Завдяки доступу до капіталу підприємці створюють робочі місця для внутрішньо переміщених осіб, які втратили джерела доходу внаслідок війни, що також посилює їхню інтеграцію в нові громади та підвищує рівень соціальної консолідації. Банківські кредити додатково підтримують підприємства в секторах критичної інфраструктури, включаючи енергетику, транспорт і житлове будівництво, що зміцнює економічну стійкість та підготовленість до майбутніх викликів.

АТ КБ «ПриватБанк» займає фундаментальну позицію в фінансовій екосистемі України як системоутворюючий банк, що має вирішальний вплив на економічну стабільність держави в цілому. Установа реалізує диверсифіковану модель обслуговування, яка охоплює індивідуальних клієнтів, малі та середні підприємства, а також стратегічне партнерство з великими корпоративними структурами. Від 2019 року банк перебуває у 100% державній власності, що підкреслює його національне стратегічне значення. Станом на початок 2025 року інфраструктура ПриватБанку представлена 8 філіями та мережею з 1200

відділень по всій території України, включаючи міжнародну присутність на Кіпрі. Протягом 2022-2024 років АТ КБ «ПриватБанк» виконував всі нормативи встановлені НБУ.

Як об'єкт критичної інфраструктури, АТ КБ «ПриватБанк» відіграє дуже важливу роль у процесах економічного відновлення України. Виконуючи функції провідного національного кредитора, установа забезпечує життєво важливу фінансову підтримку як бізнес-сектору, так і населенню, одночасно генеруючи значні податкові та дивідендні надходження до державного бюджету. Фінансова стійкість банку демонструє його стратегічну орієнтацію на довгостроковий розвиток та здатність підтримувати прибутковість навіть у надзвичайно складних умовах функціонування фінансового ринку під час воєнного стану.

Незважаючи на геополітичні виклики, ПриватБанк продовжує активну кредитну підтримку малого та середнього підприємництва, роблячи істотний внесок у економічну відбудову та зміцнення продовольчої безпеки України. Фінансові результати за 2024 рік свідчать про виважений підхід до управління ресурсами та високий рівень корпоративної соціальної відповідальності.

Стратегічний фокус банку спрямований на подальше підвищення якості обслуговування клієнтів, забезпечення безперервності та доступності фінансових послуг. Пріоритетними напрямками залишаються кредитування бізнес-сегменту МСП, розширення спектру послуг для приватних клієнтів та впровадження інноваційних фінансових рішень, адаптованих до актуальних економічних потреб в умовах воєнного стану.

Для комплексної оцінки ефективності діяльності АТ КБ «ПриватБанк» проводиться всебічний аналіз фінансово-господарських показників за 2022-2024 роки, який дозволяє визначити рівень фінансової стабільності, прибутковості та інституційної значущості банку в економіці країни. Методологічною основою дослідження фінансово-господарської діяльності банку виступає вертикальний та горизонтальний аналіз активів балансу за 2022-2024 роки, що дозволяє простежити структурну динаміку та виявити критичні зміни в активних

операціях установи (таблиці 2.4 та А.2, додаток А).

Аналіз структури та динаміки активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2024 роки демонструє стійку тенденцію до розширення банківського балансу. Відповідно до даних фінансової звітності, загальна сума активів банківської установи продемонструвала суттєве зростання: у 2023 році спостерігалось збільшення на 136 939 264 тис. грн (24,91%) порівняно з 2022 роком, а в 2024 році приріст становив 85 221 739 тис. грн (12,41%).

Найбільше зростання загальної суми активів АТ КБ «ПриватБанк» у 2023 році порівняно з 2022 роком спостерігається за рахунок наступних статей: «Грошові кошти та їх еквіваленти», «Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю» та «Кредити та заборгованість клієнтів».

Грошові кошти та їх еквіваленти зросли на безпрецедентні 39081328 тис. грн, що становить 96,34% приросту. Така масштабна динаміка відображає впровадження банком стратегії посиленого управління ліквідністю в умовах макроекономічної невизначеності. Це забезпечило банку істотне підвищення здатності оперативно виконувати фінансові зобов'язання перед клієнтами та контрагентами, що особливо критично у періоди нестабільності на фінансових ринках.

Таблиця 2.4 – Динаміка та склад активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2024 роки

Показники	Сума, тис. грн			Абсолютне відхилення, тис. грн		Темп приросту (спаду), %	
	2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023	2023/2022	2024/2023
Грошові кошти та їх еквіваленти	40566774	79648102	91121687	+39081328	+11473585	+96,34	+14,41
Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	95716216	100376470	110706561	+4660254	+10330091	+4,87	+10,29
Кошти в інших банках	60233746	75061458	72150851	+14827712	-2910607	+24,62	-3,88
Кредити та заборгованість клієнтів	71355251	95637763	116999204	+24282512	+21361441	+34,03	+22,34
Цінні папери, які обліковуються за	143919800	171470647	204240124	+27550847	+32769477	+19,14	+19,11

справедливою вартістю через інший сукупний дохід							
Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю	100242085	133798041	138683783	+33555956	+4885742	+33,47	+3,65
Інвестиції в асоційовані й дочірні компанії	30243	30246	30246	+3	-	+0,01	-
Інвестиційна нерухомість	2154747	2339766	2005133	+185019	-334633	+8,59	-14,30
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	12051312	3616	3763	-12047696	+147	-99,97	+4,07
Відстрочений податковий актив	1100185	1951332	1629261	+851147	-322071	+77,36	-16,51
Основні засоби та нематеріальні активи	6617191	6689505	7145195	+72314	+455690	+1,09	+6,81
Інші фінансові активи	14097277	18191597	22715579	+4094320	+4523982	+29,04	+24,87
Інші активи	1589198	1414749	4403644	-174449	+2988895	-10,98	+211,27
Усього активів	549674027	686613291	771835031	+136939264	+85221739	+24,91	+12,41

Джерело: систематизовано на основі [25; 26; 27]

Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю, продемонстрували збільшення на 33 555 956 тис. грн (33,47%) порівняно з 2022 роком. Така динаміка свідчить про реалізацію банком виваженої консервативної інвестиційної політики, орієнтованої на формування портфеля надійних фінансових інструментів з передбачуваним доходом та мінімізованим ризиком. Подібний підхід дозволяє банку забезпечувати стабільний процентний дохід при збереженні високої якості активів.

Кредити та заборгованість клієнтів зросли на 24 282 512 тис. грн (34,03%) порівняно з 2022 роком, що відображає суттєву активізацію кредитної діяльності банку. Такий приріст кредитного портфеля підтверджує ключову роль АТ КБ «ПриватБанк» у забезпеченні фінансовими ресурсами процесів економічного відновлення України, зокрема через підтримку малого та середнього бізнесу, який виступає фундаментом національної економіки.

У 2024 році спостерігалась певна модифікація тенденцій попереднього

періоду. Кредити та заборгованість клієнтів продовжили зростання на 21361441 тис. грн (22,34%) порівняно з 2023 роком, що відображає послідовність кредитної політики банку, спрямованої на розширення фінансової підтримки економічних агентів. Стабільно висока динаміка кредитного портфеля підтверджує впевнене відновлення кредитної активності банку, що є позитивним індикатором для економіки країни в цілому. Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід, збільшились на 32769477 тис. грн (19,11%) порівняно з 2023 роком. Дана динаміка відображає диверсифікацію інвестиційної стратегії банку та розширення портфеля інструментів з ринковою переоцінкою, що потенційно дозволяє отримувати додаткову дохідність при зміні ринкової кон'юнктури. Також, грошові кошти та їх еквіваленти продовжили зростання на 39081328 тис. грн (14,41%), хоча темп зростання дещо знизився порівняно з 2023 роком. Це свідчить про підтримання консервативного підходу до управління ліквідністю при одночасній оптимізації структури активів на користь більш дохідних інструментів.

Особливої уваги заслуговує якісний склад інвестиційного портфеля банку. Станом на 01.01.2025 року 87,04% інвестиційних цінних паперів банку були представлені облігаціями внутрішньої державної позики (ОВДП), які класифікуються як активи з найвищим ступенем надійності та мінімальним ризиком. Така структура інвестиційного портфеля забезпечує оптимальне співвідношення між надійністю вкладень та їх дохідністю.

Окремого аналізу потребує динаміка основних засобів, яка чітко відображає вплив воєнних дій на матеріальну базу банку. На початку російської агресії у 2022 році порівняно з 2021 роком спостерігалось різке скорочення вартості основних засобів на 10,12%, що було безпосередньо пов'язано з втратою банківської інфраструктури на тимчасово окупованих територіях. Проте вже у 2023 та 2024 роках банк продемонстрував впевнене відновлення матеріально-технічної бази, про що свідчить зростання вартості основних засобів на 1,09% та 6,81% відповідно.

Комплексний аналіз динаміки активів АТ КБ «ПриватБанк» за досліджуваний період свідчить про високу адаптивність банку до викликів воєнного часу, послідовне впровадження збалансованої стратегії управління

активами та чітку орієнтацію на підтримку процесів економічного відновлення України.

Дослідження структури активів АТ КБ "ПриватБанк" за 2022-2024 роки виявило чітко виражену консервативну стратегію управління активами в умовах воєнного стану. Домінуючу позицію в структурі активів займають цінні папери двох категорій: "Цінні папери за справедливою вартістю через інший сукупний дохід" (26,18% у 2022 р., 24,97% у 2023 р. та 26,46% у 2024 р.) та "Цінні папери за амортизованою собівартістю" (18,24%, 19,49% та 17,97% відповідно). Така значна концентрація інвестиційного портфеля відображає пріоритетність банку щодо мінімізації ризиків у період підвищеної економічної невизначеності.

Вагому частку в активах також становлять «Фінансові активи за справедливою вартістю через прибуток або збиток», хоча їх питома вага демонструє тенденцію до зниження: 17,41% у 2022 р., 14,62% у 2023 р. та 14,34% у 2024 р.

Відмітимо, що кредитний портфель («Кредити та заборгованість клієнтів») посідає лише четверту позицію в структурі активів, з поступовим зростанням його частки: 12,98% у 2022 р., 13,93% у 2023 р. та 15,16% у 2024 р. Така відносно невисока питома вага традиційно найприбутковіших банківських операцій обумовлена підвищеним кредитним ризиком в умовах воєнного стану та наявністю історично значної частки проблемних кредитів. Водночас позитивна динаміка зростання частки кредитного портфеля протягом аналізованого періоду свідчить про поступову активізацію кредитної діяльності банку та його зростаючу роль у стимулюванні економічного відновлення України.

Наступним елементом аналізу фінансового стану АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2024 роки є аналіз динаміки і структури пасивів (таблиця 2.5 та таблиця А.3, додаток А).

Незважаючи на складні економічні умови в країні, пасиви АТ КБ «ПриватБанк» демонстрували стабільне зростання протягом аналізованого періоду: у 2023 році відбулося збільшення на 136 939 264 тис. грн (24,91%), а у 2024 році – на 85221739 тис. грн (12,41%).

Таблиця 2.5 – Динаміка пасивів АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2024 роки

Статті пасивів	Сума, тис. грн			Абсолютне відхилення, тис грн		Темп приросту (спаду), %	
	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2023 до 2022	2024 до 2023	2023 до 2022	2024 до 2023
1	2	3	4	5	6	7	8
Зобов'язання							
Кошти банків	329	486	5570	+157	+5084	+47,72	+1046,09
Кошти клієнтів	464871501	549686644	611566106	+84815143	+61879462	+18,24	+11,26
Боргові цінні папери, емітовані банком	2528	2628	2668	+100	+40	+3,96	+1,52
Інші залучені кошти	567788	3087561	6705137	+2519773	+3617576	+443,79	+117,17
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	2972075	25790403	21552955	+22818328	-4237448	+767,76	-16,43
Резерв за зобов'язаннями	5803423	5437546	6013144	-365877	+575598	-6,3	+10,59
Інші фінансові зобов'язання	13222380	13063856	21651327	-158524	+8587471	-1,2	+65,73
Інші зобов'язання	4140466	4383015	4843967	+242549	+460952	+5,86	+10,52
Субординований борг	304719	316500	350303	+11781	+33803	+3,87	+10,68
Усього зобов'язань	491885208	601768639	672691177	+109883431	+70922538	+22,34	+11,79
Власний капітал							
Статутний капітал	206059744	206059744	206059744	-	-	-	-
Емісійні різниці	22690	22690	22690	-	-	-	-
Резервні та інші фонди банку	11448539	12958438	14846672	+1509899	+1888234	+13,19	+14,57
Резерви переоцінки	-2993739	10432374	14732494	+13426113	+4300120	-348,47	+41,22
Непокритий збиток	-156748415	-144628594	-136517747	+12119821	+8110847	-7,73	-5,61
Власний капітал	57788819	84844652	99143853	+27055833	+14299201	+46,82	+16,85
Усього зобов'язання та власний капітал	549674027	686613291	771835030	+136939264	+85221739	+24,91	+12,41

Джерело: систематизовано на основі [25; 26; 27]

Основним драйвером росту загальних пасивів були зобов'язання банку, серед яких найбільший приріст показала стаття «Кошти клієнтів»: у 2023 році – на 84815143 тис. грн (18,24%), у 2024 році – на 61879462 тис. грн (11,26%). Це свідчить про зростання довіри клієнтів до банківської установи навіть в умовах макроекономічної нестабільності.

Власний капітал банку також демонстрував позитивну динаміку: приріст на 27055833 тис. грн (46,82%) у 2023 році та 14299201 тис. грн (16,85%) у 2024 році. При цьому успішно скорочувався непокритий збиток завдяки ефективній

операційній діяльності банку, тоді як статутний капітал залишався незмінним на рівні 206059744 тис. грн.

У структурі пасивів зобов'язання становили домінуючу частку, хоча їх питома вага поступово знижувалась: з 89,49% у 2022 році до 87,15% у 2024 році. Натомість частка власного капіталу зросла з 10,51% до 12,85% за аналогічний період, що відображає поступове зміцнення фінансової автономії банку.

Загалом структурний аналіз пасивів АТ КБ «ПриватБанк» відображає оптимізацію співвідношення власних і залучених коштів та посилення фінансової стійкості установи. Скорочення непокритого збитку підтверджує ефективність впровадженої бізнес-моделі та стратегії управління ризиками, що дозволило банку забезпечити належний рівень капіталізації відповідно до нормативних вимог НБУ та зміцнити свою здатність протистояти економічним викликам.

Проведемо комплексний аналіз доходів, витрат та фінансового результату АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2024 роки (таблиця А.4, додаток А).

У період 2022-2024 років, попри значні економічні виклики воєнного часу, АТ КБ «ПриватБанк» продемонстрував виняткову фінансову стійкість та послідовне зростання прибутковості. Особливо знаковим став 2023 рік, коли прибуток до оподаткування досягнув безпрецедентного рівня у 72,8 млрд грн, що вдвічі перевищило результат попереднього року. Чистий прибуток банку зріс на 25,06%, сягнувши 37,765 млрд грн, що забезпечило установі домінуючу позицію на ринку з часткою 43,64% у сукупному прибутку банківського сектору України.

Позитивний тренд зберігся і в 2024 році, коли прибуток до оподаткування зріс на 8,239 млрд грн (109,87%), а чистий прибуток – на 2,376 млрд грн (6,29%). Така стабільна прибутковість свідчить про ефективність обраної банком бізнес-стратегії та здатність швидко адаптуватись до мінливих економічних умов.

Аналіз структури доходів виявив диверсифіковані джерела надходжень з переважанням процентних доходів, переважно від інвестицій у державні цінні папери та кредитних операцій. Важливим фактором зростання прибутковості стало суттєве зниження відрахувань до резервів під кредитні ризики, що свідчить

про покращення якості кредитного портфеля банку. Комісійні доходи також продемонстрували стійке зростання, відображаючи розширення клієнтської бази та збільшення обсягу транзакційних операцій, особливо в сегменті електронних платежів та обслуговування карткових продуктів.

Таким чином, незважаючи на макроекономічні виклики воєнного часу, АТ КБ «ПриватБанк» демонструє потужну фінансову динаміку, зберігаючи статус системно важливого фінансового інституту та основного кредитора національної економіки. Зростання клієнтської бази, розширення кредитування, оптимізація структури балансу та стабільна прибутковість свідчать про ефективність обраної бізнес-моделі та стратегії управління. Це дозволяє банку не лише підтримувати високий рівень фінансової стійкості, але й активно сприяти економічному відновленню України в умовах воєнного стану, виконуючи свою стратегічну місію в забезпеченні фінансової стабільності держави.

2.2 Аналіз особливостей кредитування малого та середнього бізнесу АТ КБ «ПриватБанк» та шляхи його удосконалення

Актуальність надання кредитів малому і середньому бізнесу АТ КБ «ПриватБанк» обумовлена визначальною роллю цього сегменту в забезпеченні економічного зростання, створенні нових робочих місць та підвищенні конкурентоспроможності національної економіки. В умовах сучасних економічних викликів та трансформаційних процесів в Україні, фінансова підтримка МСБ стає критичним фактором його виживання та розвитку, тоді як АТ КБ «ПриватБанк», володіючи найбільшою філіальною мережею та інноваційними цифровими рішеннями, має унікальні можливості для розробки та впровадження гнучких кредитних продуктів, адаптованих під специфічні потреби підприємців. Незважаючи на геополітичні виклики, АТ КБ «ПриватБанк» продовжує активну кредитну підтримку малого та середнього підприємництва, роблячи істотний внесок у економічну відбудову та зміцнення

продовольчої безпеки України.

Проаналізуємо кредитний портфель корпоративних клієнтів АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 роки (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6 – Динаміка кредитного портфеля юридичних осіб АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2024 роки

Показник	Сума показника на кінець року, млн грн			Абсолютне відхилення, (+,-), млн грн		Темп зростання, %	
	2022	2023	2024	2022 до 2021	2023 до 2022	2022 до 2021	2023 до 2022
Кредити великим підприємствам	5340	7845	8564	+2505	+719	146,91	109,17
Кредити підприємствам малого і середнього бізнесу	22793	27646	28599	+4853	+953	121,29	103,45
Всього кредити юридичним особам	28133	35491	37163	+7358	+1672	126,15	104,71

Джерело: систематизовано автором на основі [25; 26;27; 30]

Необхідно відмітити, що не дивлячись на кризову ситуацію на фінансовому ринку, у 2022-2024 роках в АТ КБ «ПриватБанк» кредитний портфель юридичних осіб постійно зростає, у 2023 році порівняно з 2022 роком він збільшився на 7358 млн грн або на 26,15%, у 2024 році порівняно з 2023 роком – на 1672 млн грн або на 4,71%. Аналізуючи кредитний портфель АТ КБ «ПриватБанк» можна також зробити висновок, що в 2024 році його величина була найбільшою та становила 37163 млн грн, не дивлячись на те, що це третій рік війни.

Протягом 2022-2024 років зростання кредитного портфеля юридичних осіб АТ КБ «ПриватБанк» спостерігається в основному за рахунок зростання суми кредитів підприємств малого і середнього бізнесу.

У 2023 році порівняно з 2022 роком кредити великим підприємствам

зросли на 2505 млн грн або на 46,91%, у 2024 році порівняно з 2023 роком зросли на – 719 млн грн або на 9,17%. Кредити підприємствам малого і середнього бізнесу так само постійно зростали: у 2023 році порівняно з 2022 роком на 4853 млн грн, у 2024 році порівняно з 2023 роком на 953 млн грн або на 3,45%.

Проаналізуємо більш детально структуру кредитного портфеля юридичних осіб АТ КБ «ПриватБанк» в розрізі суб'єктів кредитування за 2022-2024 роки (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7 – Структура кредитного портфеля юридичних осіб АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2024 роки

Показники	2022 рік		2023 рік		2024 рік	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %
Кредити великим підприємствам	5340	18,98	7845	22,10	8564	23,04
Кредити підприємствам малого і середнього бізнесу	22793	81,02	27646	77,90	28599	76,96
Всього кредити юридичним особам	28133	100	35491	100	37163	100

Джерело: систематизовано автором на основі [25; 26;27; 30]

У кредитному портфелі юридичних осіб АТ КБ «ПриватБанк» перевищують кредити підприємствам малого і середнього бізнесу, а саме у 2022 році їх частка склала 81,02%, у 2023 році – 77,90%, у 2024 році – 76,96%. Тобто, кредитна політика АТ КБ «ПриватБанк» направлена саме на роботу з малим і середнім бізнесу. Частка кредитного портфеля великих підприємств протягом 2022-2024 років постійно зростала, так у 2022 році вона дорівнювала 18,98%, у 2023 році – 22,10%, а у 2024 році – 23,04%. Протягом 2023-2024 років надаючи

кредити юридичним особам АТ КБ «ПриватБанк» ставив за мету розширити клієнтську базу, особливо серед підприємств малого та середнього бізнесу, а також покращити обслуговування своїх клієнтів, для цього він запроваджував нові кредитні продукти і програми за підтримки держави.

У 2024 році відбулось суттєве розширення клієнтської бази корпоративного сегмента - приріст становив 110 тисяч нових клієнтів, що дозволило досягти сукупного показника у 875 тисяч активних бізнес-користувачів та забезпечило зростання клієнтської бази на 14,4%. За інформацією СБР, банк зберігає провідне становище у секторі обслуговування підприємництва, контролюючи 45% ринку юридичних осіб та 61% сегмента фізичних осіб-підприємців.

Розгляд структури кредитного портфеля юридичних осіб та суб'єктів малого й середнього підприємництва в АТ КБ «ПриватБанк» за економічними секторами дозволяє оцінити рівень їхньої галузевої диверсифікації (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8 - Структура кредитів великих та підприємств малого та середнього бізнесу за видами економічної діяльності АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2023 роки

№ п/п	Вид економічної діяльності	2023 р.		2022 р.	
		Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %
1	2	3	4	5	6
1	Рослинництво	12194	34,36	12325	43,81
2	Роздрібна торгівля	4077	11,49	3578	12,72
3	Оптова торгівля	3948	11,12	2868	10,19
4	Інфраструктура	1856	5,23	1206	4,29
5	Фінансовий сектор	1462	4,12	4	0,01
6	Виробництво товарів народного споживання	1424	4,01	1033	3,67
7	Автомобільні дилери	1040	2,93	617	2,19
8	Устаткування та обладнання	1024	2,89	883	3,14
9	Харчова промисловість	956	2,69	614	2,18
10	Паливно-енергетичний комплекс	830	2,34	674	2,40
11	Торгівля сільськогосподарською	650	1,83	343	1,22

	продукцією				
12	Послуги	642	1,81	574	2,04
13	Будівництво та нерухомість	622	1,75	512	1,82
14	Будівельні матеріали	557	1,57	324	1,15
15	Металургійний комплекс	514	1,45	326	1,16
16	Соціальний сектор	505	1,42	278	0,99
17	Інше АПК та пов'язані галузі	467	1,32	425	1,51
18	Переробка сільськогосподарської продукції	358	1,01	151	0,54
19	Хімічний комплекс	315	0,89	162	0,58
20	Тваринництво	233	0,66	313	1,11
21	Авіабудування	137	0,39	141	0,50
22	Інше	1680	4,73	782	2,78
	Разом	35491	100	28133	100

Джерело: систематизовано автором на основі [30]

АТ КБ «ПриватБанк» надає кредитні кошти суб'єктам господарської діяльності в різноманітних економічних секторах, причому основна концентрація кредитних ризиків припадає на аграрний сектор, торговельну сферу, фінансову галузь та виробництво споживчих товарів.

За даними на кінець грудня 2023 року, корпоративні кредити обсягом 1907 млн грн (порівняно з 1197 млн грн станом на 31.12.2022) та позики підприємствам малого й середнього бізнесу в розмірі 17240 млн грн (порівняно з 14801 млн грн станом на 31.12.2022) були забезпечені державними гарантіями від Кабінету Міністрів України загальною сумою 8609 млн грн, а також гарантіями від ЄБРР у розмірі 1158 млн грн. Для порівняння, станом на кінець 2022 року державні гарантії від уряду склали 8723 млн грн, згідно з річним звітом банку [30].

З метою покращення якісних характеристик кредитного портфеля МСБ та мінімізації кредитних ризиків, фінансова установа вимагає від позичальників заставне забезпечення, вартість якого має повністю покривати суму кредиту. Позики для малих та середніх підприємств забезпечуються комерційними об'єктами нерухомості, промисловим устаткуванням та транспортними засобами комерційного призначення. Таблиця 2.9 відображає рівень забезпеченості

кредитів МСБ у АТ КБ "ПриватБанк" протягом 2022-2023 років. Варто зазначити, що частина кредитного портфеля МСБ у розмірі 208 млн грн (порівняно з 387 млн грн на 31 грудня 2022 року) не включена до згаданої таблиці, оскільки для цих позик не передбачено вимоги щодо заставного забезпечення.

Таблиця 2.9 – Рівень забезпечення кредитів підприємств малого і середнього бізнесу АТ КБ «ПриватБанк» за 2022-2023 роки

У мільйонах гривень

Показники	2022 рік				2023 рік			
	Активи з надлишковим заставним забезпеченням		Активи з недостатнім заставним забезпеченням		Активи з надлишковим заставним забезпеченням		Активи з недостатнім заставним забезпеченням	
	Чиста балансова вартість активів	Справедлива вартість забезпечення	Чиста балансова вартість активів	Справедлива вартість забезпечення	Чиста балансова вартість активів	Справедлива вартість забезпечення	Чиста балансова вартість активів	Справедлива вартість забезпечення
Кредити великим підприємствам	3628	6839	533	121	5051	9070	517	380
Кредити підприємствам малого та середнього бізнесу	7558	19853	11601	6034	10410	27802	13273	5553

Джерело: систематизовано автором на основі [30]

Дані таблиці 2.9 підтверджують те, що АТ КБ «ПриватБанк» приділяє велике значення якості забезпечення кредитів юридичних осіб і малого і середнього бізнесу. Однак необхідно зазначити, що якщо розглядати дане забезпечення за справедливою вартістю (сума, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату), то кредити для МСБ які забезпечені недостатнім заставним забезпеченням складають тільки у 2022 році – 23%, у 2023 році – 16.6%. Таким чином банк у 2023 році зменшив частку кредитів МСБ які забезпечені недостатнім заставним забезпеченням на 6.4 п.п, тобто банк покращив якість даного кредитного портфеля.

Впродовж 2023 року АТ КБ «ПриватБанк» продовжив активно сприяти розвитку національної економіки України, демонструючи суттєве зростання обсягів кредитування. Зокрема, чистий портфель споживчих кредитів зріс на 39%, а обсяг чистого портфеля бізнес-кредитування збільшився на 23%. Важливо відзначити, що завдяки впровадженню зваженої та обґрунтованої кредитної стратегії, фінансовій установі вдалося досягти стабілізації рівня проблемних кредитів протягом 2023-2024 років, що свідчить про позитивну динаміку відновлення після різкого погіршення показників у 2022 році.

АТ КБ «ПриватБанк» приділяє пріоритетну увагу процесам оптимізації та зменшення обсягу непрацюючих кредитів. Необхідно констатувати, що серед усіх банківських установ України АТ КБ «ПриватБанк» характеризується найвищим показником частки проблемних кредитів. Статистичні дані демонструють наступну динаміку: у 2021 році цей показник становив 69,9%, у 2022 році спостерігалось незначне покращення до рівня 69,2%, у 2023 році відбулося подальше зниження до 63%, а в 2024 році показник досяг рівня 55,1%. Для порівняння, середній рівень непрацюючих кредитів (NPL) у банківському секторі України в 2024 році становив 30,3%, що на 24,8 процентних пункти нижче, ніж аналогічний показник АТ КБ «ПриватБанк».

Незважаючи на складні економічні умови, спричинені воєнними діями, варто відзначити позитивну тенденцію до послідовного зменшення частки проблемних кредитів у портфелі банку, що свідчить про поступове покращення якісних характеристик кредитного портфеля фінансової установи [34]

Виступаючи ключовим учасником фінансового сектору України, АТ КБ «ПриватБанк» створює для вітчизняних підприємців можливості доступу до широкого спектру державних та міжнародних підтримуючих фінансових ініціатив. Серед таких програм варто відзначити механізм розподілу кредитних ризиків за підтримки ЄБРР, систему державного гарантування при наданні нових позик бізнес-сектору, а також урядову ініціативу «Доступні кредити 5-7-9%», що передбачає часткову компенсацію відсоткових ставок за підприємницькими кредитами.

Згідно з даними на 01.01.2025 року, програма «Доступні кредити 5-7-9%» реалізується через мережу з 46 банківських установ, причому безперечним лідером за кількістю наданих кредитів від моменту запуску програми є «ПриватБанк» із показником 42,7 тисяч кредитних договорів загальною вартістю 56031 млн грн. Аналіз галузевої структури кредитування свідчить, що найактивніше фінансуються суб'єкти підприємництва, що функціонують у галузі переробної промисловості, аграрному секторі та сфері торговельної діяльності [11].

Суб'єкти підприємницької діяльності – фізичні особи-підприємці або юридичні особи, що долучаються до програми «Доступні кредити 5-7-9%» через АТ КБ «ПриватБанк», мають змогу отримати фінансування обсягом до 50 млн грн з терміном погашення до 3 або до 5 років, що визначається залежно від цільового призначення коштів. Особливу увагу варто звернути на можливість зниження базових відсоткових ставок 7% та 9% через створення додаткових робочих місць. Механізм передбачає зменшення річної ставки на 0,5% за кожного нового працевлаштованого співробітника, однак із застереженням, що мінімальний рівень ставки не може бути встановлений нижче 5% річних.

Державна програма пільгового кредитування бізнесу «Доступні кредити 5-7-9%» передбачає чітко визначені напрями використання коштів. До таких напрямів належать: інвестиції в придбання та/або модернізацію основних засобів суб'єктами господарювання, включаючи транспортні засоби виробничого та комерційного призначення; фінансування придбання нежитлової нерухомості та/або земельних ділянок; реалізація проєктів будівництва, проведення реконструкції або ремонтних робіт у нежитлових приміщеннях; інвестування в об'єкти інтелектуальної власності; фінансування заходів з підвищення енергоефективності для об'єднань співвласників багатоквартирних будинків та житлово-будівельних кооперативів..

Розглянемо більш детально які кредитні програми пропонує АТ КБ «ПриватБанк» для малого і середнього бізнесу і на яких умовах у 2025 році (таблиця А.5, додаток А).

Проведений аналіз особливостей кредитування малого та середнього бізнесу АТ КБ «ПриватБанк» засвідчує, що банк посідає провідні позиції на ринку МСБ-кредитування в Україні, демонструючи стабільне зростання кредитного портфеля навіть в умовах економічних викликів. Визначальними рисами кредитної політики банку є: галузева диверсифікація з фокусом на аграрний сектор, торгівлю та виробництво споживчих товарів; активна участь у державних програмах підтримки бізнесу, зокрема в програмі «Доступні кредити 5-7-9%», де банк є беззаперечним лідером із 42,7 тис. виданих кредитів; забезпечення позик якісною заставою та використання державних гарантій і гарантій міжнародних фінансових організацій для зниження кредитних ризиків; впровадження ефективних механізмів управління проблемною заборгованістю, що дозволило знизити частку непрацюючих кредитів, демонструючи послідовне покращення якості кредитного портфеля, незважаючи на складні економічні умови, спричинені воєнними діями.

Державна програма «Доступні кредити 5-7-9%» стала одним із ключових інструментів підтримки малого та середнього бізнесу в Україні, особливо в умовах економічної нестабільності та викликів воєнного стану. АТ КБ «ПриватБанк», як лідер за обсягами видачі кредитів за цією програмою, має значний досвід у практичній реалізації державної ініціативи. Проте, незважаючи на суттєві досягнення, програма потребує подальшого вдосконалення для підвищення її ефективності та відповідності потребам бізнесу в сучасних умовах. На основі аналізу розвитку програми «Доступні кредити 5-7-9%» пропонуємо рекомендації щодо її удосконалення, що могли б бути запропоновані для впровадження з урахуванням реального досвіду кредитування МСБ банківськими установами, зокрема АТ КБ «ПриватБанк» (таблиця А.6, додаток А).

Запропоновані шляхи удосконалення державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» спрямовані на підвищення її ефективності, відповідності сучасним викликам воєнного часу та максимізацію позитивного впливу на розвиток малого та середнього бізнесу в Україні. Реалізація цих заходів

дозволить не лише збільшити обсяги кредитування, але й підвищити якість кредитного портфеля та забезпечити більш цільове використання державних ресурсів.

Для АТ КБ «ПриватБанк», як лідера у реалізації програми, ці удосконалення створять можливості для розширення клієнтської бази, диверсифікації кредитного портфеля та зниження кредитних ризиків. Водночас, успішне впровадження запропонованих змін вимагатиме активної взаємодії між банківськими установами, Фондом розвитку підприємництва та профільними міністерствами з метою створення ефективного механізму підтримки підприємницької активності в умовах економічної нестабільності та воєнних викликів.

Важливо відзначити, що програма «Доступні кредити 5-7-9%» має значний потенціал для перетворення з антикризового інструменту на системний механізм трансформації економіки України у більш інноваційну, експортно-орієнтовану та стійку до зовнішніх шоків. Тому удосконалення програми повинно відбуватися з урахуванням не лише короткострокових потреб бізнесу, але й стратегічних цілей економічного розвитку країни у повоєнний період.

Висновки

Актуальність кредитування малого та середнього бізнесу набуває особливого значення в умовах воєнного стану, оскільки саме ці суб'єкти господарювання демонструють гнучкість та адаптивність, стаючи опорою економічної стабільності держави в кризовий період. Малі та середні підприємства сьогодні потребують нових фінансових інструментів та механізмів кредитування, адаптованих до високих ризиків та обмежених ресурсів під час війни, що зумовлює необхідність переосмислення традиційних банківських продуктів, впровадження державних програм підтримки та пошуку альтернативних джерел фінансування. Дослідження особливостей кредитування МСБ в умовах воєнного стану створює підґрунтя для формування ефективної фінансово-кредитної політики, спрямованої на збереження підприємницького потенціалу, стимулювання ділової активності та відновлення економіки, що в перспективі сприятиме не лише виживанню бізнесу в складних умовах, але й закладе фундамент для післявоєнного відновлення та розвитку економіки України.

В результаті проведеного дослідження теоретичних засад банківського кредитування малого та середнього бізнесу встановлено, що воно є ключовим інструментом фінансової підтримки підприємництва та каталізатором економічного розвитку країни. Визначено, що банківське кредитування МСБ базується на системі фундаментальних принципів, серед яких поверненість, строковість, платність, забезпеченість, цільовий характер та диференційованість, що формують методологічну основу кредитних відносин та адаптуються до специфіки малого і середнього підприємництва. Комплексний аналіз функцій банківського кредитування МСБ, дозволив встановити його багатоаспектний вплив на економічні процеси та соціальний розвиток країни. Обґрунтовано, що ефективне кредитування малого та середнього бізнесу, яке виконує важливі економічні та соціальні функції, є стратегічно важливим для забезпечення сталого економічного зростання України, особливо в умовах післявоєнного відновлення.

Проведений аналіз розвитку кредитування малого та середнього бізнесу в Україні свідчить про нестабільну динаміку фінансування МСБ в умовах воєнного стану. Протягом 2020-2024 років обсяги кредитування зазнали значних коливань: у 2021 році спостерігалось зростання на 20099 млн грн, у 2022 році – зниження на 14054 млн грн через початок повномасштабної війни, а у 2023-2024 роках спостерігається поступове відновлення обсягів кредитування. При цьому структура кредитного портфеля характеризується переважанням короткострокових позик (51% від загального обсягу у 2024 році) та кредитів у національній валюті, що свідчить про прагнення суб'єктів господарювання мінімізувати валютні ризики в умовах економічної нестабільності.

Процентні ставки за кредитами для малого та середнього бізнесу демонстрували значну змінність: від до 10,2% у 2021 році до різкого підвищення до 18,9% у 2023 році та подальшої помірної корекції до 16,9% у 2024 році. Ключовим інструментом підтримки МСБ стала державна програма «Доступні кредити 5-7-9%», яка в умовах війни трансформувалася з допоміжного механізму у визначальне джерело фінансування бізнесу – 80% нових кредитів у цей період було видано саме за цією програмою. Станом на початок 2025 року загальний обсяг кредитування за цією програмою сягнув 371,8 млрд грн, що свідчить про її високу затребуваність серед підприємців, незважаючи на наявні адміністративні бар'єри та процедурні ускладнення.

На основі проведеного аналізу фінансового стану АТ КБ "ПриватБанк" за 2022-2024 роки можна зробити висновок про стабільне зростання та зміцнення фінансових позицій банку навіть в умовах воєнного стану. Спостерігається стійка тенденція до збільшення загальної суми активів: у 2023 році відбулося зростання на 136,9 млрд грн (24,91%) порівняно з 2022 роком, а в 2024 році приріст становив 85,2 млрд грн (12,41%). Структура активів демонструє консервативну стратегію управління з високою часткою цінних паперів (близько 44% у 2024 році) та поступовим зростанням частки кредитного портфеля з 12,98% у 2022 році до 15,16% у 2024 році, що свідчить про виважений підхід до мінімізації ризиків в умовах економічної нестабільності та поступову активізацію кредитної діяльності банку.

Аналіз пасивів АТ КБ «ПриватБанк» показує поступове зміцнення

фінансової автономії установи через збільшення частки власного капіталу з 10,51% у 2022 році до 12,85% у 2024 році, при одночасному зниженні частки зобов'язань з 89,49% до 87,15%. Основним джерелом зростання пасивів були кошти клієнтів, які збільшились на 18,24% у 2023 році та на 11,26% у 2024 році, що свідчить про високий рівень довіри клієнтів до банку навіть в умовах макроекономічної нестабільності. Власний капітал банку також демонстрував позитивну динаміку з приростом 46,82% у 2023 році та 16,85% у 2024 році при незмінному статутному капіталі, що підтверджує ефективність діяльності та стійкість фінансового стану банку.

Фінансові результати АТ КБ «ПриватБанк» демонструють винятково високу прибутковість: у 2023 році прибуток до оподаткування сягнув рекордних 72,8 млрд грн, що вдвічі перевищило показник 2022 року, а чистий прибуток зріс на 25,06% до 37,765 млрд грн. Позитивна динаміка збереглася і в 2024 році, коли прибуток до оподаткування зріс на 109,87%, а чистий прибуток – на 6,29%. Важливим фактором зростання прибутковості стало значне зменшення відрахувань до резервів під кредитні ризики, що свідчить про покращення якості кредитного портфеля. Таким чином, незважаючи на макроекономічні виклики воєнного часу, банк зберігає статус системно важливого фінансового інституту та основного кредитора національної економіки, активно сприяючи її відновленню в умовах воєнного стану.

На основі проведеного аналізу особливостей кредитування малого і середнього бізнесу АТ КБ «ПриватБанк», можна зробити такі висновки.

АТ КБ «ПриватБанк» демонструє стабільне зростання кредитного портфеля юридичних осіб, зокрема, у 2023 році відбулося збільшення на 26,15% порівняно з 2022 роком, а у 2024 році - на 4,71% порівняно з 2023 роком. Банк зосереджує свою кредитну політику на роботі з малим і середнім бізнесом, частка якого у кредитному портфелі юридичних осіб складає понад 76% протягом 2022-2024 років. Це підтверджується значним розширенням клієнтської бази корпоративного сегмента на 110 тисяч нових клієнтів у 2024 році, що забезпечило зростання клієнтської бази на 14,4% та дозволило банку контролювати 45% ринку юридичних осіб та 61% сегмента фізичних осіб-підприємців.

Важливою складовою кредитної політики АТ КБ «ПриватБанк» є галузева диверсифікація з фокусом на аграрний сектор, торгівлю та виробництво споживчих товарів. Банк приділяє значну увагу якості забезпечення кредитів, що підтверджується зменшенням частки кредитів МСБ із недостатнім заставним забезпеченням з 23% у 2022 році до 16,6% у 2023 році. Для мінімізації кредитних ризиків активно використовуються державні гарантії та гарантії міжнародних фінансових організацій, таких як ЄБРР.

АТ КБ «ПриватБанк» є беззаперечним лідером у реалізації державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» з показником 42,7 тисяч кредитних договорів загальною вартістю 56031 млн грн. Незважаючи на високу частку проблемних кредитів, банк демонструє послідовне покращення якості кредитного портфеля, про що свідчить зниження частки непрацюючих кредитів з 69,9% у 2021 році до 55,1% у 2024 році. Така позитивна динаміка підтверджує ефективність механізмів управління проблемною заборгованістю в умовах економічних викликів, спричинених воєнними діями.

АТ КБ «ПриватБанк», як лідер за обсягами видачі кредитів за програмою «Доступні кредити 5-7-9%», має значний досвід у практичній реалізації державної ініціативи. Проте, незважаючи на суттєві досягнення, програма потребує подальшого вдосконалення для підвищення її ефективності та відповідності потребам бізнесу в сучасних умовах. На основі аналізу розвитку програми «Доступні кредити 5-7-9%» в кваліфікаційній роботі запропоновані рекомендації щодо її удосконалення, що могли б бути запропоновані для впровадження з урахуванням реального досвіду кредитування МСБ банківськими установами, зокрема АТ КБ «ПриватБанк».

Запропоновані шляхи удосконалення державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» спрямовані на підвищення її ефективності, відповідності сучасним викликам воєнного часу та максимізацію позитивного впливу на розвиток малого та середнього бізнесу в Україні. Реалізація цих заходів дозволить не лише збільшити обсяги кредитування, але й підвищити якість кредитного портфеля та забезпечити більш цільове використання державних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 року – підстава 436-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Про розвиток та державну підтримку малого та середнього підприємництва в Україні. Закон України від 22.03.2012, підстава – 3303-IX. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>
3. Борисенко О. П. Державні фінансові інструменти підтримки розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. [Електронний ресурс] / О.П. Борисенко // Вісник національного університету цивільного захисту України. Серія «Державне управління». – 2022. – № 2(17). Режим доступу: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/16870>
4. Варцаба В. І. Державна підтримка та банківське фінансування малого та середнього бізнесу в Україні / В. І. Варцаба // Електронний науковий журнал «Приазовський економічний вісник». – 2022. – №1/30. – С. 93-99.
5. В Україні зросло кредитування малого та середнього бізнесу // Дебіт-Кредіт. 20.02.2025. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://news.dtkr.ua/finance/bank-system/96193-v-ukrayini-zroslo-kredituvannia-malogo-ta-serednyogo-biznesu-nbu>
6. Дикань В. Напрями та інструменти державної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу в Україні у воєнний час [Електронний ресурс] / В. Дикань, Н. Фролова // Економіка і суспільство. – 2022. – №38. Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1309/1263>
7. Державна програма «Доступні кредити 5-7-9%» [Електронний ресурс]. Міністерство економіки України. 24.07.24. Режим доступу: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=7e65b42d-7ede-4bd0-a513-63dd2e81e5e6&title=DerzhavnaProgramadostupniKrediti5-7-9->

ZPochatkuRokuBiznesOtrimavPilgovikhKreditivNaPonad50-MlrdGriven

8. Кредити, надані депозитними корпораціями (крім Національного банку України) суб'єктам малого та середнього підприємництва (МСП). [Електронний ресурс] Національний банк України. Статистика – 2025. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic>

9. Крупка М. І. Банківське кредитування пріоритетних галузей економіки в механізмі реалізації фінансової політики України [Електронний ресурс] / М. І. Крупка, Д. В. Ванькович, М. І. Кульчицький // Економіка та суспільство. – 2024. – № 60. Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3557>

10. Коваленко В. Банківський кредит у формуванні фінансово-інвестиційного механізму розвитку малого та середнього підприємництва в Україні [Електронний ресурс] / В. Коваленко, Н. Радова // Економіка та суспільство. – 2022. – №22. Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/47>

11. Корнилюк А. Державна програма підтримки бізнесу «Доступні кредити 5-7-9%»: у пошуках оптимального дизайну [Електронний ресурс] / А. Корнилюк, Р. Корнилюк // Укрінформа. 07.03.2025. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3836803-derzavna-programa-pidtrimki-biznesu-dostupni-krediti-579-u-posukah-optimalnogo-dizajnu.html>

12. Кушнір С. Аналіз кредитування малого бізнесу та новостворених підприємств у межах державної програми «Доступні кредити 5-7-9%». [Електронний ресурс] / С. Кушнір // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2019. – №4. – С. 369-379. Режим доступу: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/204775/204679>

13. Ларіонова К. Л. Аналіз стану кредитування малого та середнього бізнесу банківськими установами України в умовах пандемії COVID-19. [Електронний ресурс] / К. Л. Ларіонова., В. П. Танасієнко // Вісник ХНУ, Економічні науки. – Хмельницький, 2021. – №5 (Т.1) – С.42-46. Режим доступу: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/12/2021-5t1-07.pdf>

14. Ларіонова К. Л. Аналіз сучасного стану кредитного ринку України в умовах невизначеності коронакризи. [Електронний ресурс] / К.Л. Ларіонова // Modeling the development of the economic systems. 2021. – №2. – С.40-45. Режим доступу: <https://mdes.khmnu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/16>
15. Лапішко М. Л. Державна підтримка кредитування малого та середнього бізнесу: здобутки та проблеми [Електронний ресурс] / М. Л. Лапішко, В. Ю. Косик // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2021. – Вип. 5 (32). – С. 135-141.
16. Лопотовська О. Кредитування малого та середнього бізнесу в сучасних економічних умовах [Електронний ресурс] / О. Лопотовська, А. Мельник // Вісник Хмельницького національного університету. 2024. – № 3. – С.172-176. Режим доступу: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-330-25>
17. Мінфін: за минулий тиждень підприємці отримали 933 кредити на 2,4 млрд грн за держпрограмою «Доступні кредити 5-7-9%» [Електронний ресурс]. Міністерство фінансів України. 03 березня 2025. https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_za_minulii_tizhden_pidpriiemtsi_otrimali_933_krediti_na_24_mlrld_grn_za_derzhprogramoiu_dostupni_krediti_5-7-9-5049
18. Мельник Т. Ю. Державна підтримка та стимулювання розвитку бізнесу в Україні під час дії воєнного стану [Електронний ресурс] / Т. Ю. Мельник // Економіка, управління та адміністрування. – 2022. – № 2(100). Режим доступу: [https://doi.org/10.26642/ema-2022-2\(100\)-3-11](https://doi.org/10.26642/ema-2022-2(100)-3-11)
19. Облікова ставка НБУ. [Електронний ресурс]. Національний банк України. Монетарна політика. 2025. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/archive-rish>
20. Партин Г. О. Кредитування діяльності малих і середніх підприємств в Україні: сучасні особливості та шляхи розвитку [Електронний ресурс] / Г.О. Партин, Х. А. Омелян // Ефективна економіка. – 2022. – №2. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=10009>
21. Партин Г. О. Джерела та інструменти залучення коштів для фінансування малих і середніх підприємств України. / Г. О. Партин, А. Г.

Загородній // Банківська справа. –2020. – №1(151). – С. 105-117.

22. Петрушко Р. Я. Кредитна діяльність банку та основні етапи її організації / Р. Я. Петрушко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2018. – Вип. 20. – Ч. 2. – С. 166-170.

23. Положення про кредитну політику АТ КБ «ПриватБанк» [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://static.privatbank.ua/files/credit-politic-new_14052019.pdf

24. Погореленко Н. Кредитування малого та середнього бізнесу: аналіз діючих умов та підходи до підвищення ефективності його державної підтримки. [Електронний ресурс]. / Н. Погореленко, В. Коваль // Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. – 2021. – Т.20, №1(47). – С. 218–233. [https://doi.org/10.18524/2413-9998.2021.1\(47\).227606](https://doi.org/10.18524/2413-9998.2021.1(47).227606)

25. Показники фінансової діяльності банків України. Фінансові результати на 01.01.2024. Наглядова статистика НБУ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

26. Показники фінансової діяльності банків України. Фінансові результати на 01.01.2023. Наглядова статистика НБУ. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

27. Показники фінансової діяльності банків України. Фінансові результати на 01.01.2022. Наглядова статистика НБУ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

28. Приступа Л. Кредитування як важлива форма фінансування малого та середнього бізнесу в Україні. [Електронний ресурс] / Л. Приступа, А. Блажівська // Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». 2023. – № 34. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/377023694_KREDITUVANNA_AK_VAZLIVA_FORMA_FINANSUVANNA_MALOGO_TA_SEREDNOGO_BIZNESU_V_UKRAINI

29. Сідельникова Л. П. Стан та перспективи кредитування малого і середнього бізнесу в Україні [Електронний ресурс] / Л. П. Сідельникова // Вісник

Херсонського національного технічного університету. 2022. – №1 (80). Режим доступу: <https://ojs.kntu.net.ua/index.php/visnyk/article/view/242>

30. Річний звіт АТ КБ «ПриватБанк» за 2023 рік. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://static.privatbank.ua/files/Richnyy+zvit+za+2023.pdf>

31. Романовська Ю. А. Роль банківських кредитів у розвитку малого та середнього бізнесу у повоєнному відновленні держави [Електронний ресурс] / Ю.А. Романовська, Л.В. Смоляр // Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід. – 2025. – №2. – С.82-88. Режим доступу: <https://www.nauka.com.ua/index.php/investplan/article/view/5477>

32. Руда О.Л. Організація банківського кредитування малого та середнього бізнесу в Україні [Електронний ресурс] / О. Л. Руда, М.М. Турчик // Ефективна економіка. – 2018. – №10. Режим доступу: <http://socrates.vsau.edu.ua/repository/getfile.php/18926.pdf>

33. Український бізнес під час війни. Випуск 10 (лютий 2023 р.). Громадська організація «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій». [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://business.diia.gov.ua/uploads/5/29486-rezul_tati_desatogo_somiascnogo_opituvanna_kerivnikov_promislovih_pidpriemstv_ukrains_kij_biznes_v_umovah_vijni.pdf

34. Частка непрацюючих кредитів (NPL) в Україні незважаючи на тривалу повномасштабну війну знижується [Електронний ресурс]. Національний банк України. 2025. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>

35. Черниченко Т. В. Сучасні тенденції, роль та перспективи розвитку підприємств малого бізнесу. [Електронний ресурс] / Т. В. Черничко, В. В. Грицько, А. О. Мигович // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – Серія «Економіка». – 2022. – № 27(55). Режим доступу: <https://journals.oa.edu.ua/Economy/article/view/3659/3331>

36. Черничко Т. В. Інструменти підтримки розвитку підприємств малого бізнесу [Електронний ресурс] / Т.В. Черничко, Г.В. Михайляк // Економіка та

суспільство. – 2023. – №49. Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2326/2249>

37. Фольтович Д. Особливості кредитування малого та середнього бізнесу в умовах війни. [Електронний ресурс] / Д. Фольтович, Н. Блащук-Дев'яткіна // *Innovation and Sustainability*. – 2024. – №2. – С. 82–91. Режим доступу: <https://doi.org/10.31649/ins.2024.2.82.91>